

Български

БРОЙ 2 | 2019

ЦЕНА – 30 КС

**Шести световен конгрес
на информационните агенции**

Творческият тандем Антоанета Бачурова и Владимир Люцканов

Истината накриво

40 врати към Бога

Бавна среща с книгите

Клементинум – домът на Националната библиотека на Чехия

Българско неделно училище „Възраждане“

Прием на деца за предучилищна група и на ученици

Контакти: bulgari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности,
ул. „Воцелова“ 602/3, 120 00 Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

БСУ „Д-р Петър Берон“, гр. Прага

Скъпи читатели,

Главни герои в настоящия брой са книгите и хората, които са пряко свързани с тях – писатели, поети, преводачи, режисьори, сценаристи, журналисти, учители, университетски преподаватели и др. Пред нас сякаш оживява техният невероятен свят: разхождаме се из Пролетния базар на книгата в София и из книжния панаир „Светът на книгата“ в Прага, запознаваме се с тенденциите в съвременната българска литература и новите преводи от чешки на български на книги на известни чешки писатели, отваряме вратите на архитектурното съкровище Клементинум, в което се помещава Националната библиотека на Чехия, срещаме се с писатели, учители, филолози, посещаваме музеи, с трепет разгръщаме „Неделник“ на апостола на Ранното българско възрождане Софроний Врачански. Интересна и вълнуваща е срещата със „златния физик на България“ Теодосий Теодосиев, според когото едно дете трябва до девети клас да е прочело поне 1000 книги, за да има висок коефициент на интели-

гентност. Научаваме подробности за живота на Димитър Рохов - български учител и будител, главатар на „Сливенски юнак“.

Шест избрани разказа от книгите на Георги Господинов са в основата на успешния филм-омнибус „18 минути и 19 секунди“, за който ни разказват Антоанета Бачурова и Владимир Люцканов. Те бяха гости на Единнадесетия фестивал на българското кино в Прага.

В Националния дворец на културата през юни в София се проведе най-голямото международно медийно събитие на годината - Шестият световен конгрес на информационните агенции, чийто домакин беше Българската телеграфна агенция. В светлината на прожекторите неслучайно попадна темата за „фалшивите новини“. Как да ги разпознаваме и как да се борим с тях? Проверката на фактите и откриването на несъответствията е нелека задача, с която трябва да се справим. Иначе се сблъскваме с изопачената истината. Често бурният информационен поток ни залива до такава степен, че трудно можем да отсеем вярното от невярното,

истината от полуистината и лъжата. И много хора просто попадат в капана на „фалшивите новини“, в които се омотават до такава степен, че не могат да различат истината от лъжата и заживяват задълго с кривите огледала...

За да не бъдем манипулирани обаче, можем да се научим да осмисляме и проверяваме информацията и най-вече да изключим и блокираме потока от лъжлива информация. Приятно четене и чудесно лято!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 10

Здравей, ваканция! / В света на Синята гора / 16-та Пражка нощ на музеите / Среща със „златния физик“ на България / Празник на знанието и духовността / Георги Милчев / Българският Великден докосна Острава / В памет на загиналите за освобождението на Прага българи

Култура и традиции 11 - 19

Празничен концерт в Българското посолство / Бавна среща с книгите / Творческият тандем Антоанета Бачурова и Владимир Люцканов / 11 Фестивал на българското кино в Прага / Клементинум – домът на националната библиотека на Чехия

Актуално 20 - 22

Шестият световен конгрес на информационните агенции и бъдещето на новините

Българо-чешки връзки 23 - 29

Среща със Светлозар Желев / „България в дланта ми“ / Българското участие на Пражкото квадринале / На български с чешки привкус / По пътя на Димитър Рохов

Интересно 30 - 31

Истината накриво

Годишнини 32 - 33

280 години от рождението на Софроний Врачански

Пътешествия и разходки 34 - 37

40 врати към Бога / Новият кралски дворец – резиденцията на чешкия президент

Накратко 38

1001 билки и рецепти 40

Домашна лимонада

На корицата: Максим Минчев – генерален директор на БТА и Клайв Маршал, изпълнителен директор на Прес Асоциейшън Груп в Лондон и президент на Световния съвет на информационните агенции. Снимка: архив на БТА

Снимки на стр. 2: архив на сдружение „Възраждане“

Здравей, ваканция!

Неусетно измина още една учебна година в Българското неделно училище „Възраждане“. Краят ѝ отбелязахме на 2 юни – денят, в който се прекланяме пред подвига на Ботев и неговата чета. Залата в Дома на националните общности в Прага грееше от детските усмивки и от гордостта в очите на родители и близки. Развълнувани бяха и учителките, които цяла година полагаха усилия да предадат на учениците си любовта си към българския език, литература, история и култура.

Програмата по случай края на учебната година беше много пъстра. Моряшкият танц на децата от предучилищната група и първи клас ни накара с още по-голямо нетърпение да очакваме лятото, което вече чука на вратата. С песни и стихотворения по-големите ученици ни припомниха красотата на родния ни език. Децата ни предизвикаха да помечтаем и за ваканцията, за очакваното лято, пълно с волност. Най-голямо беше вълнението на първокласниците. Те ни представиха всички букви от азбуката, показаха ни, че вече могат да четат, и гордо заявиха: „Ние вече сме грамотни!“

Вокално-танцова група „Орфей“ от-

Първокласниците от БНУ „Възраждане“ гордо заявиха: „Ние вече сме грамотни!“

ново ни подари прекрасни мигове с българските народни песни и танци. Завършихме годината с право хоро, на което ръка за ръка се хванаха деца, родители и учители. Така, както сме заедно през цялата година. Разбира се, имаше и много цветя, много мили думи и обещания за нови срещи. Имаше и радостни искрички в очите на децата, които получиха

своите удостоверения и вече са с една година по-пораснали. Сега е време за заслужена почивка – с дъх на планина или море, с безгрижни летни дни и много забавления. А през септември училищното звънче ще ни събере отново. Весела ваканция!

Десислава Вилимовска

В света на Синята гора

Гергана и Андже́ла Дечеви представят книгата „Синята гора“ в Българското неделно училище „Възраждане“ в Прага

Последният ден от учебната година в Българското неделно училище „Възраждане“ мина под знака на още едно мило събитие – представянето на детската книга „Синята гора“. Авторката, Гергана Дечева, е преводач на художествена литература и преподавател по английски език, а „Синята гора“ е петата ѝ книга. Гергана Дечева и дъщеря ѝ Андже́ла пристигнаха от Виена, където живеят, специално за да запознаят децата от неделното училище в Прага с вълшебния свят на героите от Синята гора. Двете приближиха книгата до бъдещите ѝ малки читатели под формата на театрално представление, в което оживяваха различни гласове и герои – мама Зайка и четирите ѝ зайчета, семейства на различни горски

животни – врани, бухали, лисици, мечки, вълкът вегетарианец и дори тенджерата и тиганът, чиято почти любовна история е също толкова симпатична, колкото и основната сюжетна линия. Гласовете на някои от героите бяха пресъздадени от ученици от училището, които проявиха желание да прочетат по няколко реда от книгата. „Синята гора“ разказва за ежедневните радости и грижи на обитателите на една необикновена гора, в която не

стъпва човешки крак, но животните са по-цивилизовани от хората. Гери Дечева създава един неповторим свят, в който всички си помагат и живеят задружно, въпреки различията помежду им. А на някои от езиковите закачки ще се усмихнат и родителите. Средствата от продажбата на книгата са предназначени за четири центъра за настаняване от семеен тип в различни градове на България. „Синята гора“ вече е част от лична

та библиотека на много от децата в Българското неделно училище в Прага. „Направеното добро носи щастие“ е едно от посланията на книгата. Авторката замисля тази книга да е начало на цяла поредица. Пожелаваме ѝ успех и с нетърпение чакаме да разберем какви истории ще ни разкаже следващия път Любопитното стъклено фенерче.

Десислава Вилимовска

Пражка нощ на музеите

Шестнадесетата нощ на музеите, която се проведе на 8 юни в Прага, предизвика интереса на хиляди пражани с богатата си културна и образователна програма.

За посетителите бяха отворени 45 музея, галерии и други културни институции в общо 70 сгради на чешката столица. В тазгодишното събитие се включи и Пражкото Квадринале 2019. Наскоро реконструираният Народен музей отвори широко врати след осемгодишно прекъсване. Нощта на музеите по традиция включваше и богата съпътстваща

Вокално-танцова група „Орфей“ към БНУ „Възраждане“ откри Нощта на музеите в Дома на националните общности в Прага

Трио „Орфей“

програма – концерти, изложби, интерактивни семинари, театрални и танцови представления и др. За децата бе подготвена специална програма, изобилстваща с изложби, концерти, семинари, творчески работилници. Специални линии на градския транспорт в Прага осигуряваха бързото и безплатно придвижване между отделните музеи и институции.

Нощта на музея в Прага 2019 беше организирана от Народния музей в сътрудничество с Пражкия градски транспорт и Асоциацията на музеите и галериите на Чешката република с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република и Пражката община.

В Дома на националните общности звучаха песни и танци на малцинствата. Голям интерес предизвика участието на вокално-танцова група „Орфей“ към сдружение „Възраждане“ и украинския фолклорен състав „Джерело“. Програмата в Дома на националните общности беше подготвена от Академията на националните общности. Тя беше изключително богата и интригуваща. Включваше представяне на български, гръцки и украински фолклор, литературни четения, концертни изпълнения и музикални импровизации, прожекция на фил-

ми, изложби, представяне на традиционни занаяти и др. Посетителите имаха възможност да се запознаят с периодичните и непериодичните издания на националните малцинства, както и с техните фолклорни състави, да дегустират украински специалитети, да се докоснат до бродерията, керамиката и национални носии на българи, русини и украинци, да послушат полска поезия, словашки, украински и казашки песни. Много емоция и бурни аплодисменти предизвика изпълнението на вокално-танцова група „Орфей“ към сдружение „Възраждане“ с ръководител Рени Столинова. Малките танцьори и певци зарадваха гостите на Дома на националните общности с три народни песни и фолклорната композиция „Надиграване“ и им разкриха необикновената красота на българския фолклор.

Мария Захариева

Среща със „златния физик на България“

Един от най-изявените и признати учители по физика в България - Теодосий Теодосиев, бе скъп гост на учениците и учителите от БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага, на 2 май 2019 г.

Атанас Карадечев, Теодосий Теодосиев, Катя Адърска и Мария Носикова

Много е говорено и писано за този изключителен човек, истински възрожденски будител в условията на 21 век. Затова интересът и вниманието на учениците бяха обсебени от тази очаквана среща дни преди тя да се осъществи. Те получиха отговори на въпроси като: как успява да събуди у учениците си интерес към математиката и физиката, как се става шампион по физика, как се успява в живота, коя е формулата на успеха и много други вълнуваха възпитаниците ни и благодарение на тази среща, осъществена по идея на г-жа Валя Лазарова. Физикът бе придружен и от други гости. Г-жа Катя Адърска, директор на професионална гимназия „Ген. Владимир Заимов“, гр. Сопот, с изключителен принос за развитието ѝ, сподели важни факти за училището, на което е директор, гордостта от постиженията на учениците им, както и честта да отбележат 50 години от нейното основаване. А за Теодосий Теодосиев-Учителя каза, че учи децата на България не само на математика и физика, но и на човечност, на ценности, които са изключително важни в днешно време. Другият ни гост бе Атанас Карадечев – скулптор и художник, създаде първия паметник, посветен на българските евреи. Теодосий Теодосиев – Тео – прикова вниманието на присъстващите със своята непринуденост и естествен разказ за мисията си да създава

стойностни хора. **„Онова, което цял живот съм се опитвал да правя, е да произвеждам незаменими хора“**, обяви Тео.

Той разказа за учениците си от школата в Казанлък, които печелят медали по физика от международни олимпиади, за своите успешни ученици, които в момента са част от най-големите световни университети и корпорации. Именно те са плод на неговата школа по приложна математика и физика. Възпитаниците му постигат страхотни резултати благодарение на специалния му подход при обучение, чрез създаване на експериментални задачи по физика. Той не говори толкова за математика и физика, колкото за значението на словото. „В началото бе словото“ – воден от тази библейска истина, Учителя каза, че едно дете, за да има висок коефициент на интелигентност, трябва до девети клас да е прочело поне 1000 книги средно по 600 страници едната, за да се развие понятийният апарат на това дете, да борави с думи, понятия и идеи, които да служат за материал на мозъка. Освен да прочетат много книги, учениците трябва да се научат да решават задачи, които ги няма в интернет. Едно от най-важните му послания бе: **„Смъртно опасно е да си прости“**. Теодосий не само подготвя най-добрите олимпийци по физика, той учи децата да не се превърнат в излишни

хора. Защото с развитието на технологиите и изкуствения интелект според Тео ще се стигне до момента, когато ще има много излишни хора на планетата.

А каква е тайната на неговия успех? Труд, много труд! „Моите възпитаници успяват, защото са научени на тежък интелектуален труд и да решават трудни задачи от всякакво естество. Интересът към школата ми по физика, в която идват деца от цялата страна, показва, че на фона на чудовищната криза в българското образование има и жажда за качествено образование.“ На неговите лагер-школи учениците работят неуморно сутрин от 8, вечер до 12 часа, понякога и след 12, като решават по 100-120 задачи на ден. На международната олимпиада по физика България печели 12 златни медала, 8 от които са на деца от школата на Теодосий Теодосиев. Основното в работата на Теодосий: „Опитвам се да дам духовност на моите ученици. Школата ми е отворена за всеки.“

Най-голяма радост за Тео са „звездичките в очите“ на любознателните деца, които идват при него да се учат с желание и стремеж към успеха – упорити и с вярата, че и те някой ден ще станат известни учени. Безспорно, голяма гордост за учителя са постиженията на учениците му. „На всяка американска ракета в Космоса са монтирани камери на мой ученик.“ От носител на орден „Св. св. Кирил и Методий“ I степен до Мъж на годината за 2014 г. Теодосий остава верен на себе си и на каузата да учи децата както на физика и математика, така и на любопитство към света, доброта, вяра и свобода.

Разделихме се с желание за нови срещи и надежда, че нашите ученици ще запазят частица от мъдростта и ще следват пътя, който им посочи Учителя.

Пък, кой знае, може някой ден и БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага, да даде на света успешен физик или математик.

Снежана Таскова

Празник на знанието и духовността

24 май е най-светлият български празник! Това е най-българският, най-чистият духовен празник, честван у нас повече от 200 години! Това е обобщеният знак на преклонение пред делото на братята Кирил и Методий, техните ученици и поколенията след тях книжовници, оставили следи в културната история на България и на целия славянски свят. Това е денят на славянската писменост, на силата и волята на българския народ да пази език и култура. Това е денят, в който по-емоционално усещаме себе си като неделима част от световната цивилизация. Това е празникът на буквите – на нашите толкова силни и красиви букви! Те са нашият принос за многообразието на европейската култура. Те са българското културно наследство, съхранено от нашата държава от далечни векове до днес. В този ден най-добре осъзнаваме, силата и значението на своята древна и богата култура, на която се възхищават всички европейски народи. И днес свято и съвременно звучат думите на Стоян Михайловски, отправени към цял народ български: С книжовността, тази сила нова, съдбините си ти поднови! С този тържествен Химн започна най-обичаният и светъл ден на родното слово и на българския дух в БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага. След представяне на официалните гости – представители на Посолството на Република България, на българските организации и сдружения, прозвучаха прекрасните песни на вокална група „Лира“ – мелодични и силно въздействащи, с което откриха празничната програма, наситена с много и разнообразни изпълнения. Приветственото слово на директора – г-жа Мария Носикова, завладя вниманието на присъстващите. Тя връчи грамоти и награди на изявени ученици, участвали активно в живота на училището, представили се достойно в конкурси и извънучилищни фестивали. Празничният 24 май може би предизвиква най-много вълнение в първокласниците. Те посрещат това

тържество на буквите с едно ново чувство на гордост, което се заражда в тях. Изпълниха научените през първата си учебна година песни и стихчета с вдъхновение и радост, докоснаха сърцата, предизвикаха умиление и вълни от емоции. Чаровните петокласници, подготвени от г-жа Васева и г-н Вълчев, показаха артистични умения и завладяха публиката с драматизация на приказката „Дядо и ряпа“, изпълнена на чешки и на английски език. Публиката бе възхитена от блестящото представяне на театралната група към училището. Днес талантиливите „артисти“, подготвени от г-жа Кралчева и г-жа Иванова, зарадваха своите почитатели със спектакъла

амбиции за покоряване на върхове. От абитуриентите струеше естествена свежест, стил и очарование. Приятелски поздрав към тях отпратиха учениците от 11 клас; последваха благодарствените слова на зрелостниците – към единадесетокласниците, със заръка да пазят бялото ангелче, избрано по традиция за символ на успеха и знанието и да го предадат на идващите след тях; към своя класен ръководител – г-жа Александра Дончева, с обич и признателност; към всички свои преподаватели. Г-жа Дончева с вълнение се сбогува с тях, подарявайки им най-хубавите си думи, изразяващи искрени пожелания за безоблачно бъдеще, успехи, здраве и лично

Светъл ден на родното слово и на българския дух в БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага

„Не съм от тях“. А най-интересната част от великолепият празник несъмнено бе изпращането на нашите абитуриенти – светъл и тържествен момент, който те очакват с нетърпение. Днес зрелостниците за последен път прекрочват прага на родното училище, споделяйки своите впечатления – с обич, с малко тъга и носталгия по отминалото, но и с много надежди и очаквания от бъдещето. Щастливи и емоционални, шумни и весели, те озариха празника с красивото излъчване на младостта. Мелиса, Миро, Цветан, Зинка, Криско, Динко, Бети, Теодора, Мариета, Боби, Денис, Митко, Алекс, Иван – четиринадесет пораснали момичета и момчета, изпълнени с мечти и

щастие, много човечност, свобода и волност. Щастливи лица, горди родители и учители, сълзи, прегръдки с приятели и много снимки за спомен белязаха този знаменателен майски ден. Вълнуващо и трогателно звучат и словата за раздяла с любимите дванадесетокласници: „Довиждане, любимци наши! Вървете. И нека да личи след вас следа. Но спирайте ръка да подадете, когато срещнете другар в беда. Довиждане. Пътеката ви чака. Напред крачете в тъмнина дори. А всеки може да надникне в мрака със воля и приятели добри.“ На добър път! Обичаме Ви!

Снежана Таскова

Георги Милчев: „За всяко нещо се иска майсторлък, постоянство и голяма доза любов“

Георги Милчев е собственик и управител на фирмата производител на българското кисело мляко под марката *Vulgarica* в Чехия. Той е иноватор, който съчетава старите рецепти за производство на кисело мляко от с. Черковна (обл. Провадия) с най-новите тенденции и технологии в млекопроизводството. Но за да правиш българско кисело мляко в чужбина се изисква не само знания и опит, но и доза магия за получаване на неповторимия вкус на продукта. Не само българи, но и чехи и японци високо ценят киселото мляко *Vulgarica*.

Георги Милчев

Ще ни разкажете ли нещо за историята на българското кисело мляко?

В началото на миналия век руският учен, работещ в Института Пастьор в Париж, Иля Мечников правел изследвания върху причините за стареенето на човека. В своите изследвания той доказва, че при храненето белтъчните вещества от храната се разграждат под действието на гнилостни бактерии в дебелия черва, което причинява отравяне на организма и болести. Твърди, че единствената храна, която може да ограничи развитието им, е българското кисело мляко. С това обяснява факта, че в България има най-много столетници по това време. По същото време българинът д-р Стамен Григоров, който е студент в Женевския университет и прави изследвания на българското кисело мляко установява, че причината за подквасването се дължи на бактерии, които по-късно получават наименованието *Lactobacillus Bulgaricus* и

Streptococcus Thermophilus. След 1960 г. в България се обръща голямо внимание на българското кисело мляко и през 1963 година е създадена Централната експериментална лаборатория за производство на чисти закваски (култури) с цел да снабдява със закваски млекозаводите в България. През 1968-1970 се създават първите 7 симбиотични закваски за производство на стандартизирано оригинално българско кисело мляко. Те са патентовани в 16 страни по света.

Казват, че папа Франциск е закърмен с българско кисело мляко. А Вие също ли сте закърмен с домашно кисело мляко?

Да, това е факт. Домашно кисело мляко имаше постоянно в къщи. Правеше го баба ми. Най-често овче. Любовта към киселото мляко се роди в детството ми у дома, но след това израснах по мандрите. През ваканциите бях при баба и дядо, които живееха в къща точно до мандрата. С дядо се включвах в производствения процес, което беше за мен голямо приключение. Едно нещо съм научил от дядо ми: „За всяко нещо се иска майсторлък, постоянство и голяма доза любов.“

След като родителите ми направиха частната мандра в с. Черковна, бях всеки ден в производството, заедно с баща ми и майка ми.

В кой момент решихте да се занимавате с производство на кисело мляко?

Производството на кисело мляко е традиция в нашето семейство. Аз съм трето поколение мандраджия. През 1937 година моят дядо е станал чирак, за да изучава този занаят и става майстор мандраджия. Дядо ми работеше в Държавно стопанско пред-

приятие „Сердика“. Там се занимавах с производство на кисело мляко, кашкавал, сметана, сирена, сладолед. След падането на комунизма направихме частна семейна мандра в град Провадия, където произвеждахме основно сирене и кисело мляко. Дневното производство беше от 2 до 4 тона. Аз работех като технолог.

Какво те накара да направиш тази голяма крачка и да преместиш бизнеса в Чехия?

Нашето семейство беше известно в цяла Варненска област през 90-те години, не само като име, а като еталон за качество. Ако мандрата беше по-голяма, със сигурност щяхме да бъдем известни и в цяла България. След като родителите ми се пенсионираха, реших да направя тази голяма крачка, за която и до ден днешен не съжалявам.

Кога основахте фирмата в Чехия?

През 2012 година преместихме част от производството в Чехия и вече 6 години сме тук. Отне ми обаче 2 години, докато направя очакваното от мен качество на млякото тук, в Чехия. С много търпение и упоритост успях да постигна мечтаното.

Как решихте да се преместите точно в Чехия?

Стана съвсем случайно. Имах тук братовчедка, която ме покани на гости и дойдох за седмица. Прага толкова ми хареса, че след месец от завръщането ми в България, отново се върнах в Чехия. Със съпругата ми сме тук вече 20 години.

Как се зароди името на млякото?

Името се появи след доста размисъл. Искях да е стратегическо име, което да говори само по себе си възможно най-много. В същото време исках

лесно да се запомня. *Vulgarica* подсказва за произхода на млякото и веднага след като се появи като вариант, го харесахме и двамата с жена ми.

Какви продукти предлагате?

Фирмата предлага богат асортимент от кисели млека, салата Снежанка, катък, таратор и айрянни. От кравето кисело мляко доста се търси плодотото. Ние използваме чисти плодове - фурми, смокини, боровинки, ягоди, манго и супер храни като алое вера и джинджирил. Козето кисело мляко също е високо ценено от нашите клиенти поради редица негови качества: стимулира имунната система, действа профилактично и лечебно срещу стомашно-чревни заболявания, спомага за красивата кожа поради високото си съдържание на витамин А. Едно от най-характерните качества на козето кисело мляко е способността му да намалява лошия холестерол – то съдържа два пъти повече средноверижни триглицериди (МСТ) от кравето. Козето мляко е подходящо за хора с алергия към лактозата. Според едно изследване, което четох наскоро, в козето мляко протеинът, отговорен за алергичните реакции алфа S1 казеин, е с 89% по-малко в сравнение с кравето. Препоръчителна е консумацията на козе мляко от бременни и кърмещи жени.

Популярно ли е българското кисело мляко сред чехите?

Преди години сред чехите имаше един мит, че киселото мляко е гръцко. Това беше поради агресивната реклама на гръците по цял свят за популяризирането на тяхното кисело мляко. Всеки път обясняваме, че киселото мляко има хилядолетна българска традиция и, че киселото мляко произхожда от България. Разясняваме им, че гръцкото кисело мляко има друга рецепта. В последно време обаче се забелязва, че чехите все повече започват да говорят за оригиналното българско кисело мляко. За това спомогна и разпространяването на филм за историята на българското кисело мляко по чешката телевизия, режисиран от нашия сънародник Константин Карагеоргиев.

Вашите клиенти знаят ли за здравословният ефект на българското кисело мляко?

Да, разбира се. Някои от тях го приемат като природно лекарство. Работим с двама лекари, които ни изпращат хора с проблеми на храносмилателния тракт и с хемороиди. Имаме дори клиентка, чиито резултати от изследвания на щитовидната жлеза значително се подобриха с редовна консумация на нашето мляко. Не е тайна вече за никого, че има връзка между състоянието на червата и цялостното здравословно състояние на човека. В Китай неслучайно има древна поговорка: „Смъртта започва от червата.“

Освен българи и чехи имате ли клиенти от друга националност?

Чехите и българите са основните ни клиенти, но едни от най-редовните са японците. Имаме клиенти от Австрия, с болести на стомашно-чревния тракт, които ги изпраща една българска лекарка от Виена. Имаме клиент и от Аржентина.

В каква посока бихте искали да се развива бизнесът Ви?

Целите ни са в две насоки. Първата е свързана със зелената вълна, обхванала индустрията относно природосъобразността на използваните материали и тяхното рециклиране. Целта ни е да имаме изцяло зелено производство със 100% рециклируеми материали. В момента използваме стъклени буркани, но рециклирането на стъкло също изисква неекологични начини за управление на отпадъците. Произвеждаме чист продукт, който предпочетохме да сложим в чиста опаковка, а не в евтина пластмасова. Това беше въпрос на личен избор за всеки един производител, но от 2020 година влиза закон за еднократните опаковки. Ще заложим на опаковка, която е максимално добра за нашите продукти. Найлонови торбички не предлагаме, касовата бележка за покупката е електронна, а не хартиена. Изпращаме я директно на мейл. Втората наша цел е свързана с навлизането на немския и австрийския пазар.

Приемате ли своята работа за призвание и мисия?

Да, определено. Неслучайно избрахме името на нашите млечни продукти - *Vulgarica*, за да покажем произхода, да наблегнем на българското. Мисията ни е да популяризираме българското кисело мляко, като в същото време пазим традициите извън пределите на България.

Какво Ви липсва от България?

Семейството и морето, хубавото време и приятелите. Като човек от морето и капитан на плавателни съдове, морето много ми липсва. Синът ми учи във Висшето военноморско училище във Варна „Корабни машини и механизми“ - същата специалност, която учих и аз. Надявам се, че въпреки това един ден да наследя нашето дело и да стане четвърто поколение майстор-млекар. Решението ще бъде изцяло негово.

Японката Нобуко Тойосава живее от 2 години в Чехия. Тя е голям почитател на българските продукти и най-вече на българското кисело мляко. Работи в Чешката академия на науките в Прага. Тя споделя, че българското кисело мляко се е превърнало в традиционна закуска в Япония. Компанията, която налага българското кисело мляко в Япония, е получила права върху производството му още през 1971 година. По онова време е имало мащабна кампания за популяризирането на българското кисело мляко. То бързо навлиза в домовете на японците като здравословен и чист хранителен продукт. В Япония се предлага също гръцко, турско и кисело мляко от региона на Каспийско море, но според нея те в никакъв случай не могат да бъдат еквивалент на българското. „Неповторим е вкусът на вашето мляко“ - казва тя. Преди да се прибере в Япония за отпуската си миналата година, попитала родителите си какво искат от Чехия, а те възкликнали: „Донеси ни нещо българско!“

Раиса Андонова-Щурм

Българският Великден докосна Острава

Снимка: архив на Българския културен клуб в Острава

Честване на Възкресение Христово в Българския културен клуб в Острава

Повече от четвърт век българската културно-просветна общност в Острава отбелязва най-светлия християнски празник - Възкресение Христово. На този Велик за цялата християнска общност ден, празненството в Българския клуб започна с литургия за здраве и благополучие, която отслужи отец Николай. Всички присъстващи си пожелаха да има повече доброта и любов в сърцата. По стара традиция яйцата трябва да

се оцветяват на Велики четвъртък или в Страстната събота, като първото боядисано яйце според народните вярвания и обичаи трябва задължително да бъде червено, символизирайки Христовото Възкресение. А днес се използва като специално великденско поздравление в целия православен християнски свят. Верни на традицията, и този път любезните домакини се бяха погрижили трапезата да изобилства с различни на

цветя яйца – символизиращи Вселената и събуждането на природата за нов живот. Много от тях се бяха превърнали в „истински шедеври на изкуството“, които сякаш проговаряха с индивидуалния почерк на всеки майстор. Не по-малко сръчност и душа лъхаше и от златисто изпечените захаросани козунаци, които придаваха още по-голяма празничност на трапезата. Макар че козунакът се е наложил сравнително късно като задължителен на великденската трапеза, днес той е един от основните ѝ атрибути, изпълнен с известен религиозен смисъл, символизирайки тялото на Исус Христос. И сякаш светлата пасхална радост озари благодатно душите на всички българи, събрали се на 28 април в Българския клуб в Острава да отпразнуват най-голямото тайнство – Възкресение Христово. Защото празникът на празниците изпълва всеки от нас с още повече вяра и надежда и кара душите да ликуват.

Минка Атанасова

В памет на загиналите за освобождението на Прага българи

На 7 май 2019 г. на Олшанските гробища в Прага се проведе традиционната церемония по поднасяне на венци и цветя в памет на загиналите през Втората световна война. Главен организатор на възпоменателния акт тази година беше Министерството на обраната на Чешката република. На траурната церемония присъстваха ветерани, представители на чешката държава и дипломатическия корпус, между които посланикът на България в Чешката република, г-н Йордан Първанов. Пред паметника на падналите за свободата на Прага българи бяха положени венци от: Президента на Чешката република Милош Земан, Сената на Парламента, Камарата на депутатите на Парламента, правителството на Чешката република, чешкото Министерство на отбраната и Генералния щаб на Чешката република, както и от Българското посолство, Чехословашката общност на легионерите; бяха поднесени букети от Посолството на Украйна и Чешкия

Посланикът на България в Чешката република Йордан Първанов поднася венец пред паметника на падналите за свободата на Прага българи

съюз на борците за свобода. Звучаха химните на България и Чехия. Мемориалът на падналите за свободата на Прага българи е паметник на културата. Изграден е в периода 1945-1948 г., а последните промени са направени през 1999 г. В регистрите на администрацията на Олшанските гробища фигурират имената на 25 души, чиито имена са изписани и на отделни паметни плочи. Не всички

останки на загиналите се съхраняват там. В пражкото въстание са убити много повече българи, някои от които са погребани в Прага-Хухле, Прага 4 – Кърч, Прага 8 – Кобилиси. На широката чешка общественост е малко известен фактът, че за свободата на Прага са дали живота си десетки български граждани.

Инж. Петър Попов

Снимка: инж. Петър Попов

Празничен концерт в Българското посолство

На 23 май 2019 година, в чест на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, в Посолството на Република България в Прага се проведе празничен концерт. Той бе организиран от Посолството и Българския културен институт.

Тържествената вечер бе открита от Негово Превъзходителство Посланика на Република България в Чешката република г-н Йордан Първанов, който поздрави сърдечно гостите.

В приветственото си слово г-н Първанов постави акцент върху историческото значение на делото на светите братя Кирил и Методий, надхвърлило далеч пределите на родината и свързало завинаги славянството чрез свещената азбука.

След това посланикът представи младите таланти Ана и Христина Панови – възпитанички на изтъкнати цигулари и музикални педагози, с много богата творческа биография – участвали в редица майсторски класове, фестивали и концерти в България и чужбина, свирили в най-известната концертна зала в света Карнеги хол, които грабнаха вниманието на публиката с чудесните си изпълнения. На пиано им акомпанираше Вероника Салихова от Международната музикална академия „Антон Рубенщайн“ в Дюселдорф. Празничният концерт отведе слушателите на пътешествие из световната музикална съкровищница и всички се насладиха на виртуозните изпълнения на момичетата, които им поднесоха един незабравим подарък от шедьоври, подписани с имената на Моцарт, Витали, Бах, Изай, Паганини, Сарасате. Вълнуващи преживявания под звуците на обичана класическа музика! Публиката бе покорена от блестящите „Навара“ и „Кампанела“, а невероятните музикални умения на цигуларките и на младата пианистка сътвориха празник, който дълго ще се помни.

Вечерта продължи в задушежни разговори на чаша българско вино.

Снежана Таскова

Галина Тодорова – директор на БКИ, Ана Панова, Вероника Салихова, Христина Панова и посланик Йордан Първанов

Ана Панова и Христина Панова

Христина Панова и Вероника Салихова

Бавна среща с книгите

Два панаира и две столици – София и Прага

Така стана, че точно преди да замина за България, прекарах ден на „Светът на книгата“, както се казва най-голямото чешко книжно изложение. У нас пък имах няколко ангажимента точно на Пролетния базар – това вече е българското название. Стана ми интересно как се допълват двете събития, как изграждат напълно различни образи, макар че главният герой е един и същ – книгата. Мога да кажа, че изживяването си го бива навсякъде! Но ето и малко детайли...

Платено и безплатно

Първо да призная, че тази година за мен беше дебютна на „Светът на книгата“ – досега все сме се разминавали. Затова и с любопитство преглеждам поканата, регистрирам се в сайта, пробвам да си купя билет оттам...

Ето веднага една от големите разлики със случващото се в София. Базарът в НДК по правило е с вход свободен. Достъпът до събитията от придружаващата програма също. Пражкият билет пък е десетина лева родни пари, което би отблъснало огромна част от българската публика. Иначе системата работи точно – подминавам образувалите се опашки на входа на Изложбения център в Холешовице, показвам електронния билет и съм вече вътре!

Ако обичаш книгите, си на точно-то място

Предварително съм решил, че предпочитам да разгледам, да събера впечатления – срещите и специални-

те събития ще оставя за някое следващо издание. Първата ми работа е да си събера рекламни брошури, в които после се ровя с удоволствие. Набавям си и официалното издание на изложението. От него разбирам, че в тазгодишния „Свят на книгата“ са се включили 461 изложители, разположени на общо 214 щанда.

Страните, които участват, са 31. Само придружаващият литературен фестивал пък предлага общо 685 събития с участието на 769 души. Тук държавите са 32.

По-късно опитвам да намеря подобна информация за Пролетния базар в София. От сайта на организатора – Асоциация „Българска книга“, разбирам, че в събитието са се включили над 160 книгоиздатели и книготърговци, като на публиката са предложени десетки срещи с автограф. Съпътстващото събитие под формата на Софийски международен литературен фестивал за деца и младежи предлага разнообразни събития – пак според същия този сайт.

Продажбите... не вървят

„Светът на книгата“ в Прага е започнал предния ден. Вървя и се усмихвам – на щанда с антикварните книги, в които хората са се скупчили покрай грамофонните плочи, също на художничката, която сътворява картина пред очите на посетителите. Подаряват ми ново списание, а на следващото разклонение се сблъсквам с познати. Имат издателство за арт литература, гостува им полски

поет. Оплакват се набързо, че засега продажбите са малко, но после се разделяме с усмивка.

В София е същото – колкото познати издатели видя, в устата им е все това, че продажбите и посетителите са по-малко на фона на минали години. Но има и обратни примери, макар и изказани с половин уста.

На пражкия „Свят на книгата“ междувременно се сдобивам с дъвка – подарява ми я симпатично момиче и ме кани да вляза в мъничката книжарничка на веригата „Луксор“. Вътре намаленията стигат 90%.

А там предлагат ли книги с отстъпка, питат ме пък в София, като визират пражкия панаир. Отговарям утвърдително, без да разбира дали информацията успокоява, или пък обратно, допълнително изнервя. Една от малките битки на нашия панаир-базар е именно за отстъпките. Спорят издатели и книжари – дали да ги има, не превръщат ли книгата в евтина стока.

Но и в Прага ги има. Обикалям, а в ръка стискам все повече листовки, които ме канят тук или там. Изведнъж се озовавам пред щанда на „Академия“, издателството на Чешката академия на науките. Прилича на билкова градина заради новоизлязла книга. Решавам, че е най-красивият и наистина, до края не срещам по-хубав.

Атмосферата е прекрасна. Залите за срещи са сигурно десетина и така на практика във всеки момент дочуваш отнякъде аплаузи. Впечатляват и сцените на Националната телевизия и радио. Радва ме още зоната за аудио книги, пък и игралният кът, който е огромен.

Софийското НДК има други специфики – неговите коридори са по-тесни и начупени. Издателите традиционно се чувстват добре там, защото и мястото е възможно най-удобно. Щандовете – на фона на Прага, са по-скоро чисто функционални, с малки изключения.

Голямата разлика всъщност е в събитията

Пражкото е празник. Софийското се губи на моменти, превръща се в обикновен пазар. Сцените за срещи са две – едната е посветена на фестивала за деца и юноши. Точно там

Атмосферата в НДК е винаги хубава, щом там гостуват книгите

заствам най-отпред като модератор – за среща първо с гръцки детски писател, а после и с норвежка тийн авторка. Става хубаво, децата задават въпроси, забавно им е – просто приятна глъчка.

Двете събития – в София и Прага, са наистина различни. Но в София посетителите са някак по-делови. В Прага виждам хора с книги, насядали навсякъде, просто разговарят и четат. Пъстро е и има въздух. Пражкият „Свят на книгата“ може да се похвали и с двама носители на Нобелова награда – *Марио Варгас Льоса* и *Херта Мюлер*.

Но и София предлага хубави изненади

Точно като част от детския литературния фестивал във фойето, предназначено за срещи, е подредена прелюбопитна изложба. Там са всъщност картините на Любен Зидаров, превърнали се в корици на известни книги. Целият ни детски свят пак е оживял – Том Сойер, чичо Том (онзи с колибата!), пък и Шехерезада, всички тези герои, нарисувани от художника преди десетилетия. Пак детският фестивал предлага и още нещо – театър. Ще се играе пиеса за Карлсон. Тийн идолът Стан пък събира тричасова опашка за автографи. Подписва книгите, облякъл лекарска престилка.

Но и в Прага изненадите продължават

Когато най-накрая излизам, попадам в зоната за хранене на „Света на

книгата“. Посветена е на основния гост на изложението – *Латинска Америка*. Затова и храната, която се предлага, е оттам. Намирам обаче свряно в края на алеята щандче за веган сладолед, избирам си и тръгвам доволен. Поне до първата пейка – там сядам да разгледам събраните брошури. Скоро си имам компания – възрастна жена се е уморила от обикаляне и също се заравя в листовки.

Да теглим чертата

Ето и друга разлика – събитието в София е шестдневно, а това в Прага – само четири. В България най-големият наплив е в съботния ден – отминели, става приятно, колкото и да им е на издателите всъщност неприятно. В Прага пък може да спестите половината пари за вход, ако идете именно в неделя.

Иначе – пак в Прага, и специализираната програма си я бива. Особено ме впечатлява идеята за бързи срещи между издатели и преводачи от испански и португалски. За да спазя моя собствена традиция, съм си купил и детска книжка. В София пък ми я подаряват – но това е предимството да си на родна земя. Пражките мащаби са далеч от нашия базар, но въпреки това и случващото се в НДК е важно за много хора. Защото предлага книга и идентичност. А точно този критерий го изравнява по стойност с другия, пражкия.

**Срещи с книгите в Прага и София
описа Красимир Проданов**

Творческият тандем Антоанета Бачурова и Владимир Люцканов

На 11-тото издание на фестивала на българското кино в Прага, който се проведе от 11-ти до 18-ти април, голям интерес предизвика новият пълнометражен филм-омнибус „8 минути и 19 секунди“ („8'19"). В основата на филма са шест разказа на Георги Господинов, а заглавието е от едноименния разказ в сборника „И всичко стана луна“. Режисьорите, които са се заели с нелеката задача да ги филмират, са: Петър Вълчанов – „Обащияване“, Кристина Грозева – „Дъщеря“, Теодор Ушев – „Крестин, която маха от влака“, Надежда Косева – „Старецът и морето“, Любомир Младенов – „Лицата от последните дни“, Владимир Люцканов – „Закъснелият дар“. В ролите можем да видим известните български актьори Светлана Янчева, Иван Бърнев, Китодар Тодоров, Ирмена Чичикова, Христо Димитров-Хиндо, майстора на фотообектива Симон Варсано и други. Филмът „8'19" е съвместна продукция на БНТ и VIP Media Film.

Защо 8 минути и 19 секунди? Светлината пътува от Слънцето до Земята за 8 минути и 19 секунди. Това е цялото време, което имаме, преди вестта за смъртта на Слънцето да ни достигне.

С творческия тандем Антоанета Бачурова, продуцент и със съпруга ѝ Владимир Люцканов, продуцент и режисьор на един от филмите, актьор и директор на Младежкия театър „Николай Бинев“, разговарям за случайностите и трудностите при филмирането, за проектите им в киното, театъра и телевизията. Двамата творци са също така и създатели и режисьори на поредицата „Умно село“ по БНТ, която вече 20 години рисува портрети на интересни личности – артисти, интелектуалци и общественици.

Бих искала да ви попитам, теб, Тони, като автор и продуцент и теб, Влади, като режисьор и актьор, кое е онова, което отключва любопитството и вдъхновението ви както при среща с творци от „Умно село“, така и сега с прозата на Георги Господинов?

Тони: Винаги е вдъхновяващо да се срещнеш с таланти хора. Въпрос на личност – ако бях зъболекар, вероятно нямаше толкова да се вълнувам. Но понеже се занимавам с изкуство, когато видя талантива личност, без значение в кой жанр, се вдъхновявам.

Влади: Трябва да имаш партньор на среща. Не можеш да избереш някого просто така. Всяко нещо се прави от екип. Много често е въпрос на случайност. Например твоите въпроси могат да не са много интересни, но ние да дадем някакви страшни отговори или обратното, ти да зададеш много интересни въпроси, а ние пък да не можем да кажем нищо поради количеството интервюта, които сме дали... В „Умно село“ е въпрос на хора, които предимно Тони открива.

Как намирате вече 20 години интересни личности за „Умно село“?

Влади. По едно време си мислехме, че вече са свършили, че нямаме

Антоанета Бачурова

достатъчно съучастници... Умните села се градят на съучастие на обектите. Хората не винаги искат да бъдат съучастници по този начин. За 20 години много хора, за които не сме мислили, че можем да направим „Умно село“, остаряха и вече биха могли да бъдат наши обекти.

Тони: В никакъв случай не можем да кажем, че са свършили. Ако говорим за „Умно село“, в началото бяхме разглеждани от това, че го правехме със страшна скорост с хора, които познавахме. Както и друг път съм казвала в малка страна като нашата Коко Азарян е един, Тодор Колев е един, Татяна Лолова, Стоянка Мутафова е една, Георги Калоянчев е един. За това и трябваше да раз-

ширим обхвата на търсенето, да се насочим към хора, с които тепърва да се запознаваме и достъпът до които бе по-труден. От това възникнаха безценни приятелства, което е най-големият принос за нас лично и за златния фонд на българската култура. Гледаме да правим филмите за хора, които са съградили нещо, които са постигнали нещо. И понеже вече се превърнахме в институция, се случва като звънна на някого, той да ме пита: „А, стана ли време“? Имаме и млади хора в поредицата, но това измества целта. На тях им предстоят още много неща. И ако не си документиран някакъв процес около човека, за да остане самият процес, предаванията заприличват на нещо, което е изгоряло в мига на своето излъч-

ване, защото след това следва нова актуалност. Гледаме да правим филми за хора, които вече са име. Това, което казваме сега за човека, трябва да може да се повтори след десет години със същия успех, независимо какво друго е успял да свърши. Капан е формулата, която сами сме си направили, но ние обичаме трудните неща. Също така сме в състояние, ако нещо не става добре, абсолютно да го зачеркнем. Много е смешно, че „Умно село“ стартира с тотален фалстарт. Първото „Умно село“ беше за Георги Калоянчев. Беше решено, че филмите ще започват винаги с „Възгледите на...“ и правим характеристика на човека. Любимата ми книга беше „Възгледите на един клоун“ от Хайнрих Бьол. Идеята не издържа през годините, но първото предаване се казваше „Възгледите на един Homo Ludens“, какъвто е Калата. Ние бяхме опиянени от себе си, поканихме Калоянчев, снимахме, снимахме и накрая и двамата се поглеждаме и казваме: „О не, о, ужас. Не стана.“ Това си беше трагедия, имахме субсидия, измъчихме Калоянчев, вече на пределна възраст. Влади му се обади и му каза: „Кала?“ А Калоянчев, човек интуитивен, актьор, възкликна: „Не стана, а? Нищо не стана! „Ей братче, не...“, отговори Влади. А Калата: „Ами ще снимаме пак.“ Така че снимахме всичко наново и се получи. Бедата е, че в България всички си харесват всичко, което правят. Това е чудовищна тенденция, която става все по-силна.

Мисля че българо-чешката публика би се радвала да се срещне и с документални филми като „Изкушение“ или „Фланьорът“.

Тони: Документален филм е показван в Рим и в Москва, въпрос на желание. В интернет имаме огромна аудитория от чужбина, която гледа филмите.

Влади: Документалното кино винаги е било много по-трудно за излъчване – някак самостоятелно.

Имаше ли някакви съдбовни подсказки, случайности, които ви провокираха за този филм-омнибус на Георги Господинов освен престоят на морето, пристрастие-

то към Георги Господинов, разговорите с Теодор Ушев?

Влади: От тази гледна точка е случайност. Винаги съм бил огромен фен на Жоро. Още от първото, което е написал. Всичките му книги са до главата ми. Искаше ми се по някакъв начин да снимам „Закъснелият дар“. Но годините си минаваха, а аз нищо не бях заснел. След излизането на втората му книга с разкази си казах, че от това може да стане филмов омнибус. С Тео Ушев се срещнахме на Синеморец, той четеше същия сборник разкази на Господинов и дори мислеше да екранизира „Сляпата Вайша“. Така се роди идеята. Когато тръгнахме да правим филма, всеки режисьор си избра разказ. Докато ние чакахме субсидия от България, Теодор Ушев получи субсидия от Канада за анимационния проект на „Сляпата Вайша“. По късно, както знаем, филмът бе номиниран за Оскар.

Тони, ти как реагира, когато Влади ти каза, че иска да заснеме филмов омнибус по кратката проза на Георги Господинов?

Тони: Гледах с почуда как Влади и Тео се възпламениха един друг. Ето защо нищо не е случайно. Точно тази вечер да срещнеш Тео Ушев, който също чете и говори за Георги Господинов. Може би, ако не го бяхме срещнали, нямаше да започнем да го правим. Да снимаш кино в България е ужасно трудно, особено без пари. Беше невъзможно да получим субсидия от НФЦ, трябваше да се редим на опашки, точно тогава имаше и нулеви години. Кандидатствахме в БНТ, където бюджетите са два, три пъти по-ниски.

Влади: Идеята беше моя, но това, че се появи Тео, ни даде стимул да започнем. Нека не забравяме, което може би не е най-важно, но почти всички работехме със смешни пари като хонорари, да не кажа по-страшно от смешни, защото това беше бюджетът, който имахме. Субсидия от БНТ. Трябваше да разделим един режисьорски хонорар на шест, един хонорар за сценарист на шест, за оператор на шест. Филмът се засне с много приятелства, с много помощ както се случват повечето неща в България.

Владимир Люцканов

Филмът е спечелил награда като най-добър телевизионен филм? Но още не е излъчен?

Тони: Задържаме го, защото участва по фестивали. Около 24 май ще се излъчи по телевизията, в чест на празника. Междувременно взехме решение, че няма да го разпространяваме в големите салони. БНТ няма нищо против да бъде добре представян по света, което ние правим, но не държи да печели пари от кинозалони, което така или иначе не може да се случи. Затова, ние откликваме на фестивали, организираме прожекции в подбрани кинозалони. Мисля си, че българското кино прави големи крачки напред. Не е въпросът само в качеството – неизбежно е качеството да варира. Има поколение от добри продуценти, добри разпространители. Убедена съм обаче, че българските културни центрове трябва да дадат много повече от това, което дават.

Влади: Премиерата на филма беше на София филм фест. Залата беше препълнена. Филмът беше приет много добре. После участва във фестивалите в Пловдив и Варна. Директорите на кината ни го поискаха, не като цялостен филм, а като отделни прожекции. Имаше и няколко прожекции в дома на киното.

Христо Димитров-Хиндо във филма на Надежда Косева „Старецът и морето“

Защо предпочитате кратките форми?

Влади: Засега не ми е ясно, как от това, което е написал Георги Господинов може да стане пълнометражен филм. Твърдя, че разказите му, кои по-къси, кои по-дълги, не са недраматургични и некинематографични. Мисля, че в тях има кино. А що се отнася до „Умно село“, 54 минути е добра дължина за документален филм.

Тони: Не бих казала, че „Умно село“ е документален филм. Бих го определила по-скоро като художествено-документален или портретна характеристика. Филмите са много образни.

Какво друго разчетохте между редовете, което ви накара да откриете Георги Господинов не само като добър автор, но и като творец с различна визия?

Влади: Интуиция. Нямахме някаква национална насоченост към всичко това. За да пресъздам тази тишина, недоизказаност, взех за монолога в моя филм Иван Бърнев. И още една странна случайност – когато се обадох на Иван Бърнев с покана да участва в „Закъснелият дар“, той крайно учудено ме попита откъде знам, че е работил над този текст. Оказа се, че преди години са репетирани „Закъснелият дар“ в Сфумато, но така и не са го поставили.. Аз като театрал се уповавам повече на думите, отколкото на кинематографичен опит. За мен щеше да е по-трудно да направя това, което са направили голяма част от моите колеги. Бидейки специалисти в киноезика, те се опи-

яняват от възможността да създадат атмосфера. Продължавам да тормозя Жоро, засега не много настоятелно, с предложение да се направи пълнометражен филм по негов текст или поне по негова идея. Той пък не се задържа много в България и е трудно. Какво ще стане, не знам...

Тони: Може би сполуката в този филм е, че всеки от режисьорите споделя това, което му е на сърцето, на езика, което може най-добре. Филмът на Влади е най-„театралният“ – 15 минутен монолог.

Какво ви носи като емоция, мисъл, равносметка темата за апокалипсиса?

Влади: Ооо...

Тони: Темата за апокалипсиса във филма е разгърната по Господинов, както той ни го е предложил като литература. Той затова е писателят, за да те провокира. Толкова харесваме неговите неща, че чак се идентифицираме с тях. С „Физика на тъгата“ се идентифицираме цели поколения. Аз напълно приемам неговата дефиниция, че апокалипсисът не е непременно огън и изпепеляване, но може да бъде лично в тебе. Емоцията е на ниво прочитане на Господинов, другото е способът, по който си решил да продължиш тази дейност, в случая с кино. Някои опитаха с театър и там е много трудно. Много е труден, рискуваш да опростиш скритото, неизказаното. Сигурна съм, че има хора, които не харесват този филм като кино, начин на заснемане, но до този момент

не сме получили критика, че не сме успели да пресъздадем Господинов. Ако имаме някаква победа с този филм, това е тя. Много съм впечатлена и благодарна за това, как при ограничения бюджет и време за снимки, които имахме, режисьорите подходиха абсолютно отговорно, с нужната база емоции.

Да ви върна назад във времето. Четох, че наричате случилото се в Бургаския театър преди много години „нашата малка Пражка пролет“. Защо?

Влади: Това е така. Имало е, имаше и по мое време някакви гнезда. В Бургас е било първото гнездо „Пражка пролет“ в изкуството. Няколко години са го търпели и са го разтурили. Това е бил първият пробив на хора, които са възроптали срещу социалистическия реализъм. Хората не са заставали срещу танкове. По-скоро са се опълчили срещу закостенялото мислене, срещу шаблоните в изобразителното изкуството и театъра. Хора, които са напред във времето. Затова и „малка Пражка пролет“, защото Пражката пролет е метафора на бунтарството. Разгонили са ги, финалът е бил същият. Но не бих го нарекъл политически акт.

Тони: Повечето брожения, които разбиват шаблони в изобразителното изкуство, се появяват през 60-те години на миналия век – Иван Кирков, през 70-те – Стоян Цанев. Всичко, което съм чувала, е от 1960 нататък, а в Бургаския театър нещата са се случили преди това.

„Умно село“ ни носи самочувствие като българи, че сред нас има хора на духа, с които можем да се гордеем. Можем ли при срещата с Георги Господинов, който е преведан и обичан на много места по света, включително и в Чехия, да говорим за универсалност?

Влади: Разбира се. Не знам дали в областта на театъра съществува универсалност. Има стар спор за театъра дали е регионално или надрегионално изкуство. Не смея да се изказвам. Що се отнася до художници, до писатели – абсолютно.

Тони: Мисля, че да. Факт е, че имаше чехи, които харесаха филма. Същото може да се случи в Чехия. Значи и литературата, по която е направен, е универсална. Във филма сме се старали да останем верни на тази универсалност на Господинов. По време на прожекцията забелязах, че на две места съм пропуснала да сложа субтитри. Чешките колеги не ги бяха пропуснали. Например: „Бързият влак за Варна тръгва от...“ Влакът може да тръгва от всяка гара, не това е важното.

След този филмов омнибус за къде пътувате?

Тони: „За тука си пътувам, защото земята, майчинката ѝ кълбо“. За Троянския Балкан, за Прага, за Ню Йорк, където ни отвее вятърът. Междувременно всеки си работи своите неща. Не можем да излезем извън себе си, да се приспособяваме към неща, които не са наши.

Влади: Навремето много обичах да споделям, защото горях от ентузиазъм и си представях всеки следващ проект. Сега се отнасям с някакво спокойствие към следващите проекти, което изчезва много бързо, когато се приближи проектът и се превръща в истерия. Искам само да

сме здрави, да си ровичкаме и да си копаем това, което ни е дадено от Господ и да не се срамуваме от себе си, от това, което правим. Един ден, когато теглим чертата за равносметката да не изпитваме неудобство от себе си. Имам желанието всичко да е достойно, тихо, спокойно. Някой казва, че никога не е правил компромиси. Има различни видове компромиси. Колкото хора, толкова вкусове.

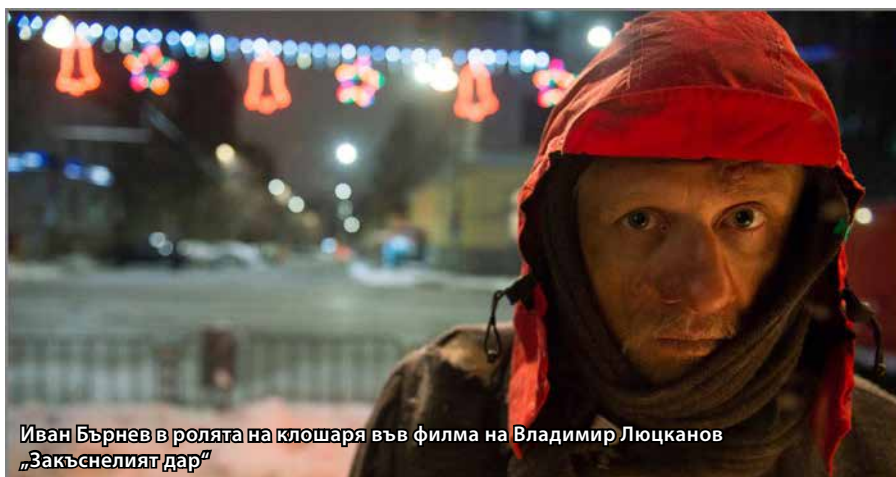
С какъв допълнителен капитал и ново вдъхновение ще тръгнете от Прага?

Влади: За съжаление винаги сравняваме с „у нас“. Градът е огледало на хората, които живеят в него. Ако

управата на града го съхранява с мисъл, не става въпрос само да печели пари от туризъм. Уморил съм се да правя сравнения, всичко е толкова видно, че не се нуждае от думи. Само поглеждаш и ти става ясно.

Тони: Всяко място, на което виждам отношение към традициите, ме изпълва с благоговение. Може би защото у нас всичко с такава лекота се погребва. Всичко започва отначало, съсипват се ценности. Тук, в Прага, съм поразена от съхраняването на традициите от поколение на поколение. Отнасям си най-хубави спомени и пак ще дойда.

Диляна Анастасова

Иван Бърнев в ролята на клошаря във филма на Владимир Люцканов „Закъснелият дар“

Снимки: личен архив на Антоанета Бачурова и Владимир Люцканов

11-и Фестивал на българското кино в Прага

За 11-та поредна година в Прага се проведе Фестивалът на българското кино. Той се организира от Българския културен институт и Посолството на Република България, с любезното съдействие на пражките кина „Луцерна“ и „Пилоту“, и туристическа агенция „Александрия“. Патрони на събитието бяха Министерството на културата на Република Чехия, Министерството на културата на Република България и Столична община Прага. На официалното откриване на 11 април в кино „Луцерна“ приветствие отправиха г-н Йордан Първанов – извънреден и пълномощен посланик на Република България в Чешката Република, г-жа Галина Тодорова – директор на БКИ в Прага и актьорът Васил Банов - специа-

лен гост на събитието. Вечерта продължи с прожекция на филма на Стефан Командарев „Посоки“, участвал във филмовия фестивал в Кан, където е включен в секцията „Особен поглед“.

Филмът „8 минути и 19 секунди“ (8'19") - шест истории за Апокалипсиса по разкази на Георги Господинов, беше прожектиран на следващия ден и беше представен от продуцента Антоанета Бачурова и режисьора Владимир Люцканов. Фестивалната прожекция продължи с „Нокаут, или всичко, което тя написа“ на Ники Илиев.

На 13 април се прожектира филмът „Смартфонът беглец“ – носител на наградата за най-добър детски филм на West Coast International Film Festival 2018 с режисьор Максим Генчев, а на късната прожекция

зрителите видяха военната драма „Врагове“ на Светослав Овчаров. На следващия ден филмовият фестивал предложи последния филм на режисьора Цветодар Марков „Дока-то Ая спеше“.

В останалите три дни прожекциите продължиха в кино „Пилоту“. Там зрителите видяха „Потъването на Созопол“. Зрителите имаха възможност отново да гледат и филмите „Лили рибката“, „Каръци“ и „Вездесъщият“, представени на предишни издания на фестивала в Прага. За чешката публика Българският културен институт осигури превода и субтитрирането на чешки език на всички заглавия, а както всяка година, филмите имаха субтитри и на английски език.

Раиса Андонова-Щурм

Клементинум – домът на Националната библиотека на Чехия

Националната библиотека на Чехия е сред най-забележителните библиотеки в Европа – удивително съчетание от история и съвременност. В нея се съхраняват повече от 6 милиона документа, като всяка година фондът ѝ се обогатява с около 70 000 заглавия.

Националната библиотека е архитектурно съкровище

Когато преди няколко години пътят ми ме отведе в Прага, все още завършвах образованието си и така още през първите си дни в чешката столица станах читател на Националната библиотека. Намира се в историческия комплекс „Клементинум“, който е едно от безбройните архитектурни съкровища на Прага. Името му води началото си от параклиса „Св. Климент“, споменаван още в документи от XI век. Той е бил част от манастира на доминиканците (XIII-XIV в.), който е унищожен по време на хуситските войни и частично обновен след края им. Крал Фердинанд I подарява поизоставените манастирски сгради на йезуитите. На мястото на манастира те започват да изграждат комплекс от църковни и училищни сгради. Йезуитите основават колеж, който през 1616 г. получава статута на университет. В комплекса са били разположени и общежитията за студентите. Началото на строителството му датира от XVI век. Минават обаче над 170 години, докато възникне познатият ни вид на комплекса, който е построен

в бароков стил. Макар че съм прекарала много часове в Националната библиотека, доскоро не бях посещавала предназначенията за туристи част на Клементинум – бароковата библиотечна зала (Barokní knihovni sál) и астрономическата кула. Много пъти си казвах, че непременно трябва да ги видя, но тълпата туристи пред гишето за билети все ме отказваше. Един майски съботен ден обаче се отправих към библиотеката, за да сбъдна тази своя малка мечта. За щастие билети все още имаше, а следващата обиколка започваше след десет минути, така че беше решено – слях се с тълпата туристи от различни краища на света и съпроводжани от англоговорящата екскурзоводка, се заизкачвахме по витите стълби към архитектурните перли на Клементинум. Първото съкровище, с което се срещат туристите, е „Вишеградският кодекс“, изложен в една от малките зали на комплекса. Създаден през XI в., кодексът е смятан за най-ценния чешки ръкопис. Състои се от

108 богато илюстрирани листа от пергамент. Оригиналът на ръкописа наистина се съхранява в Националната библиотека, но туристите имат достъп само до негово копие. Така мечтаната от мене барокова зала се оказа под доста строг режим. За да не бъдат повредени книгите и великолепните стенописи, снимките са забранени. Така че човек има две възможности – да я запечата в паметта си или да си купи някоя от безбройните картички с нейно изображение. Първото е трудна задача, защото на туристите им е разрешено да стоят само на около метър-два от входа и оттам да се любуват на този шедьовър. Но пък и мерките за сигурност са разбираеми – залата е запазена в автентичния си вид от XVIII век. В нея се съхраняват около 20 000 тома и няколко географски и астрономически глобуса, които са били част от математическата колекция на Клементинум. Следващата спирка беше *Залата на меридиана*. На пода ѝ е очертана линията на пражкия меридиан, а с помощта на малка камера обскура (опростено оптично устройство, чрез което се получават оптични изображения на реални обекти) може с точност да се определи кога е настъпило пладне. До астрономическата кула (построена през 1722 г.) се стига по стръмни дървени стълби. Последните няколко биха били истинско предизвикателство за дамите на висок ток, но пък гледката, която се открива пред очите ви на върха на кулата, е неопишуема. Прага в цялата си красота, гледана от височина от 68 метра. От средата на XVIII век кулата е била използвана като астрономическа обсерватория. Оттогава в Клементинум се провеждат и метеорологични измервания на температурата, атмосферното налягане и количеството валежи. Те продължават и до днес. В Клементинум ще откриете и още

едно архитектурно съкровище, образец на бароковото изкуство на XVIII век. Официалното му название е *пαραклис „Благовещение“*, но множеството огледала, използвани при украсата на стените и сводовете, му дават прозвището *„Огледалния параклис“* (Zrcadlová kaple). Параклисът днес се използва като конферентна, обредна, изложбена и концертна зала. Казват, че и самият Моцарт при посещението си на параклиса не е устоял на отличната акустика и е посвирил на един от двата тръбни органа.

Днес Националната библиотека на Чехия е сред най-забележителните библиотеки в Европа. В нея се съхраняват повече от 6 милиона документа, а всяка година фондът се обогатява с около 70 000 заглавия. Най-старият документ е гръцки папирус от I век сл. Хр. Част от ценните ръкописи и по-стари печатни издания вече са и дигитализирани. Около две трети от фонда на библиотеката се съхранява в хранилището и в пражкия квартал „Хостиварж“. От 2010 година се извършва мащабно обновяване на сградите на библио-

мещавала бившата манастирска столова на йезуитите. Тя е служела и за общо четене на глас или рецитиране, имала е и представителни функции. Построена е през XVII в. и е богато украсена със стенописи и скулптури. На свода ѝ са изобразени алегоричните фигури на християнските добродетели. В дъното на помещението има огромен стенопис, пресъздаващ сватбата в Кана Галилейска. При входа на читалнята се издига внушителна шестметрова старинна камина в стил рококо, създадена през XVIII в.

Историята наднича от всяко ъгълче на читалнята, затова и в нея човек неволно стъпва на пръсти. Съседното помещение обаче – читалнята за обществени и природни науки, създава съвсем друго впечатление: леки, светли, съвременни конструкции, които ни връщат обратно в нашето време. Цялата Национална библиотека е едно непрекъснато редуване на модерност и история. Така например докато подминава мястото за почивка, снабдено с безжична интернет връзка (такава, между другото, има навсякъде в би-

Коридорът на кръстоносците

мите ми места е един от вътрешните дворове, в който бръшлян покрива стените на библиотеката. Мястото е очарователно – с пейките за почивка, с тишината и спокойствието, със скулптурите на четящи хора край каменния шадраван.

Миналите столетия буквално „оживяват“ зад всеки ъгъл и в почти всеки детайл. Въпреки това обаче Националната библиотека кипи от живот и отговаря на всички критерии за съвременна библиотека. В читалните ѝ имате достъп до лицензирани бази от данни. Можете да си заемете и електронен четец или да си поръчате копие на желаната от вас книга. Освен това електронните книги, които са част от фонда ѝ, са достъпни и дистанционно, т.е. ако сте регистриран читател, бихте могли да четете книги и периодични издания от вкъщи например. В библиотеката се организират и множество културни събития – изложби, четения, концерти, беседи, лекции. В нея се провеждат и литературните вечери на чешкия ПЕН клуб. Част от Националната библиотека е и Славянската библиотека, която е като оазис на българския и другите славянски езици в сърцето на Европа. За нея ще ви разкажа в следващия брой на списанието.

Десислава Вилимовска

Използвана е информация от страницата на Националната библиотека, Клементинум и „Огледалния параклис“

Залата за обслужване на читатели

теката и хранилището, което по план трябва да завърши през 2023 г. За мене Националната библиотека е очарователно съчетание от история и съвременност. В нея човек сякаш пътува през времето. В днешната обща читалня например се е по-

лиотеката), човек ненадейно се озовава в коридора, в който стенописи представят живота на йезуитския светец Франциск Ксаверий. Това е т.нар. Křížovnícká chodba (построена в средата на XVII в.), която днес се използва като галерия. А сред люби-

Шестият световен конгрес на информационните агенции и бъдещето на новините

През юни Българската телеграфна агенция беше домакин и организатор на Шестия световен конгрес на информационните агенции – най-голямото международно медийно събитие на годината (www.nawc.bg). В Националния дворец на културата в София се срещнаха над 200 представители на световния медиен елит от всички континенти: ръководителите на най-големите новинарски агенции – Ройтерс, ДПА, ТАСС, Асошиейтед Прес, Франс Прес, Синхуа; както и на редица по-малки, но с ключова роля за регионите си агенции – от Косово, Кабо Верде, Парагвай, Катар, Бахрейн, Сейшелските острови, Сиера Леоне и др.

Дискусията по време на първи панел беше на тема „Новите модели на собственост на информационните агенции“

Световният конгрес на информационните агенции се провежда от 2004 г. на всеки три години. Не са много медийните форуми, които могат да се похвалят с толкова дълга и наситена със съдържание и смисъл история. Първият Световен конгрес на информационните агенции се състоя в Москва през 2004 г., организира го Информационната агенция на Русия „ТАСС“. Домакин на втория конгрес през 2007 г. е испанската агенция EFE. Третият конгрес през 2010 г. е организиран от Националната информационна агенция на Аржентина TELAM. Саудитската национална агенция SPA е домакин на Четвъртия световен конгрес на информационните агенции през 2013 г. Петият конгрес е проведен през 2016 г. в столицата на Азербайджан Баку, с домакин Азербайджанската държавна информационна агенция AZERTAC. След вълнуващите и изключително ползотворни срещи в Русия, Испания, Аржентина, Саудитска Арабия и Азербайджан, домакин на форума през 2019 г. стана и България – по предложение на генералния директор на БТА Максим Минчев, който през

2016 г. беше избран от Петия световен конгрес на информационните агенции за Генерален секретар на ръководния орган на Конгреса – Световния съвет на информационните агенции. Шестият конгрес на информационните агенции избра Максим Минчев за Президент на NAWC. Форумите на Световните конгреси на информационните агенции винаги са били трибуна, от която известни личности са отправяли ключови послания и са споделяли идеи, достигащи чрез информационните канали на агенциите и сериозните медии до всяка точка на света. Срещата в София премина под мотото „The Future of News“ и даде възможност за истински дебат по важни и интересни за всички теми: фалшивите новини, изкуствения интелект, собствеността на агенциите и новите източници на финансирането им. Лидерите на водещи новинарски агенции, изтъкнати журналисти от най-влиятелните световни издания, знакови имена от социалните медии от около 100 държави обсъждаха възлови въпроси: Какво е бъдещето на новините? Как дигитализацията и

навлизането на изкуствения интелект променят професията на журналиста? Как в безкрайното виртуално море, в което отвсякъде ни залива информация, да отделим същественото от маловажното, истинското от фалшивото, достоверното от манипулативното? Как да защитим авторското право? Как да актуализираме моделите на финансиране, без да загубим независимостта си? Какви са новите модели на собственост на информационните агенции, които са един от последните бастиони на истинските, проверени, достоверни новини.

Изкуственият интелект – партньор или заплаха

Модератор по тази тема бе Михаил Гусман – вицепрезидент на Световния съвет на информационните агенции и първи заместник-генерален директор на Информационната агенция на Русия – ТАСС. Той призна, че съществува неофициална конкуренция между Китай и Русия по отношение на разработките и използването на изкуствения интелект във всички професионални сфери. Представителите на Русия и Китай на

Александър Ведяхин, първи заместник-председател на УС на „Сбербанк“

медийния форум в София представи своя *дигитални аватари* – най-ново поколение ИИ телевизионни говорители, които четат водещите новини.

Изключителен интерес предизвика и презентацията на първия заместник-председател на Управителния съвет на руската банка „Сбербанк“ Александър Ведяхин. „Сбербанк“ вече активно внедрява изкуствения интелект при обслужване на клиентите си. Ведяхин отбеляза, че изкуственият интелект значително е подобрил финансовите показатели на банката и качеството на предлаганите услуги. Около 30 до 40 процента от нетните печалби на банката са свързани с изкуствения интелект. „Изкуственият интелект може да бъде дефиниран като анализ на графики, системи за взимания на решения, системи, които препоръчват решения, роботика, виртуални системи. Интересни са системите за взимане на решение. Те определят кое е реално и кое не. В банковата система те определят дали да отпуснем или да не отпуснем кредит. Това са системи, които сериозно ни помагат. В момента сме свели времето за вземане на такива решения до 7 минути. Изкуственият интелект на нашата банка само за около седем минути решава дали да отпуснем кредит за юридически лица на сума до 2 млрд. рубли, като при това успява да проанализира няколко хиляди параметри. Преди за такова проучване и анализ бяха необходими няколко седмици интензивен труд на служителите на банката“, каза Ведяхин. Той отрече опасението, че

изкуственият интелект ще доведе до съкращаване на много работни места за хората. „Количеството на работещите служители след внедряването на изкуствения интелект ще се увеличи с над 50 млн. души. Да, някои професии ще отпаднат, несъмнено. Но пък ще се появят нови професии, които ще съществуват в унисон с програмите на изкуствения интелект. Всичко в живота се променя. И с внедряването на изкуствения интелект ще проличи дали човек иска да се научи и да подобри своите професионални умения с помощта на изкуствения интелект, или не желае да надскочи себе си. Персоналът, кадрите постоянно ще трябва да се обучават и да повишават своята квалификация. По този начин служителите ще могат да си намират много по-интересна, по-привлекателна и творческа работа, и не на последно място, много по-добре платена работа. Изкуственият интелект ще създаде около 50 нови професии, за които преди десет години никой не знаеше и не подозираше дори. Така че изкуственият интелект няма да пречи, в никакъв случай, на против“, обобща Ведяхин. И допълни, че изкуственият интелект допуска грешки много по-малко от човека: „Ние пускаме в действие изкуствения интелект само след като се убедим, че неговите грешки са съпоставими или са много по-малко от грешките, допускани от човешкия фактор.“

Предизвикателството „фалшиви новини“

В презентацията си в панела за фалшивите новини Анна Джонсън, ръководител на направление „Новини от Европа и Африка“ на Асошиейтед Прес проследи как АП задълбочава партньорството си с Туитър, Фейсбук и останалите големи социални платформи – за да си помагат взаимно в битката с фалшивите новини. „Това е изцяло ново предизвикателство, защото, когато хората участват в една социална общност, която са избрали по интерес, всичко, което се тиражира от тази общност, те го възприемат като достоверно. Ето защо ние трябва да проверяваме, да верифицираме публикуваното от потребителите съдържание в такива платформи. Ако информацията е погрешна, тя се разпространява

Анна Джонсън, ръководител на направление „Новини от Европа и Африка“ на Асошиейтед Прес

в социалните медии светкавично бързо. В Асошиейтед Прес използваме разнообразни инструменти, за да проверим дали изображенията не са били променени или модифицирани по един или друг начин. Използваме и механизми за верификация. Например, опитваме се да се свържем с автора на снимка, която е публикувана и разпространена онлайн. Ако установим, че снимката е проблемна, то тя трябва да бъде свалена. Много стриктно при нас се спазват авторските права. За да използваме снимка на външен автор, ние трябва да искаме изричното разрешение на този автор за използване на снимката му. Ако дадено лице притежава авторското право върху снимката, то в този случай ние не можем да използваме тази снимка. Удивително е колко често се тиражират погрешно съдържание и погрешни изображения онлайн и в социалните мрежи. И единствено проверяването на информацията е пътят към истината. Само със задълбочена проверка на източника на информацията могат да бъдат отразени адекватно и коректно събитията. Прецизното предаване на новините и проверката на фактите в действителност са трудна задача. В АП пре-проверяваме и това, което ни е неизвестно, и дори това, което ни е познато. За целта използваме експертните познания на служителите ни от цял свят.“

Според проучване на Асошиейтед Прес 35% от хората активно се отнасят да игнорират традиционните медии. Смятат, че произведените

Златна Костова (БТА) и Расмус Нилсен, директор на Института за изследване на журналистиката „Ройтерс“ към Оксфордския университет

от тях новини не отговарят на техните потребности. Намират тези новини, които са прекалено песимистични и негативни, и нямат отношение към качеството на живота им. „Тази статистика не трябва да ни отчайва, а напротив – да ни мотивира. Мисля си, че хората се интересуват от същите неща, които вълнуват и журналистите. Всичко е въпрос на това дали можем да отразим новините по начин, по който те биха били и полезни, и интересни за хората. И е много важно информационните агенции да продължат да произвеждат достоверни, достойни за доверие новини, които да учат хората да мислят и сами да успяват да отсяват фалшивото от достоверното“, смята Анна Джонсън. Д-р Расмус Нилсен, директор на Института на Ройтерс за проучване на журналистиката, също взе отношение по темата: „Често констатираме, че обществените медии са най-сигурен източник на новини, на тях хората имат най-голямо доверие. Това е така, защото те са много по-малко политизирани, предлагат много различни мнения. Освен това те имат и своята дълга история, както и опит с много широка аудитория. Хората са склонни да вярват на медии, които добре познават“. Ерик Уишарт – главен редактор на специалните проекти на Агенция Франс Прес (АФП), беше категоричен, че „съв законни няма как да победим фалшивите новини. Верният път в борбата с тях минава през образованието – от много ранна възраст трябва да се работи за медийното огромяване. Децата от малки трябва да се учат да проверят фактите и да откриват несъот-

ветствията. Това трябва да се прави колкото се може по-често – трябва да се превърне в навик на всички и чрез проверка на фактите да се противодейства на фалшивите новини и дезинформацията.“

Журналистиката – а сега накъде?

Ерик Уайнър е журналист, писател, пътешественик, автор на бестселъри, преведени на около 30 езика. Той посети за първи път България по покана на БТА и беше водещ лектор на Шестия световен конгрес на информационните агенции:

„В някои отношения ролята на журналистите трябва да остане непроменена. Журналистите разказват истории, разкриват информация, съобщават факти. И те трябва да продължат да го правят, колкото може по-честно. От друга страна, мисля, че ролята на журналистите еволюира, тъй като хората са претоварени от инфор-

мация. В бъдеще ролята на журналистите ще бъде не да добавят още към океана от информация, а да помагат на читателите, зрителите и слушателите си да осмислят информацията. Да им помагат да плуват. Има твърде много лоша информация наоколо, също както има и лоша храна. Журналистите трябва да играят ролята и на майстор готвач, и на инспектор по качество на храната, за да получат хората възможно най-„хранителната“ информация. Заглавието на най-новата ми книга е *ThOe Socrates Express*. Тя е моята четвърта книга и мисля, че е най-предизвикателната и най-добрата засега. Предстои да излезе от печат през май 2020 г., включително и в България. Книгата е за силния глад, който мнозина изпитваме днес – глад, който (парадоксално!) става все по-голям с нарастването на потока от информация, който ни залива отвсякъде. Това, според мен, е гладът за мъдрост. Мъдростта е много различна от информацията, тя е много различна и от знанието. Мъдростта не е свързана с житейския въпрос „какво“, а с „как“. Как може да станем по-добри граждани, по-добри родители, по-добри хора. Надявам се новата ми книга по някакъв начин да допринесе за възраждането на този вид философия на мъдростта. Това е ролята, която философията някога е играла в живота на хората, и която може, а и трябва да играе отново.“

Пена Витанова

Авторът на бестселъри Ерик Уайнър беше водещ лектор на Шестия световен конгрес на информационните агенции

Съвременна българска литература Успехи и предизвикателства

На 22 май 2019 г. Славянската библиотека и Българският културен институт организираха среща разговор със Светлозар Желев, директор на Националния център за книгата към НДК в София. Темата на събитието беше „Достижения и предизвикателства пред съвременната българска литература“. В срещата взеха участие още д-р Божана Нишева и д-р Марцел Черни от Карловия университет, както и преводачът Давид Бернщайн. Актьорът Иржи Шварц представи на публиката преводи на чешки на съвременни български поети – Г. Господинов, К. Димитрова, Л. Гълъбова.

Рецепцията на българската литература в чешка среда

Д-р Марцел Черни отбеляза, че първите преводи от български на чешки са на фолклорни песни и датират от 20-те години на 19 век. Сред преводачите са Ф. Челаковски, Б. Немцова и др. Българската художествена литература започва да се превежда значително по-късно: през 1871 г. е преведен разказът на Любен Каравелов „Горчива съдба“, през 1881 г. – поемата „Хаджи Димитър“ на Христо Ботев, а две години по-късно повестта „Нещастна фамилия“ на Васил Друмев. Най-превежданият български автор на чешки език през 19 и 20 век е Иван Вазов – преведени са общо 90 негови произведения. В периода между двете войни в Чехословакия е голямо влиянието на Кирил Христов, който преподава в чешкия и немския университет в Прага. Много от неговите студенти, вкл. и жена му Ноеми Молнарова, започват усилено да превеждат български автори. А самият Витеслав Незвал, пленен от обаянието на Дора Габе, превежда сборника ѝ с разкази „Някога“.

След 1945 г. значително нараства броят на преводите на българска литература. Сред най-известните преводачи са Зденка Ханзова, Хана Райнерова, Дануше Хронкова, Людмила Кроужилова, Злата Куфнерова, А. Максова, Л. Новакова, Зденек Урбан и др.

След 1989 г. българската литература престава да буди интерес от страна на издателите и настъпва 10-годишен застой. В този период излиза преводът на Владимир Кржиш „Балада за Георг Хених“ от Виктор Пасков, поезията на Яворов излиза в превод на Людмила Кроужилова, поставена е комедията „Полковникът птица“ на Христо Бойчев в превод на Милена

Отляво надясно: актьорът Иржи Шварц, Давид Бернщайн, Светлозар Желев, д-р Марцел Черни и д-р Божана Нишева

Пржикрилова. Марцел Черни констатира, че през последните 20 години са преведени творби на Георги Господинов, Алек Попов, Теодора Димова, Стефан Кисьов, Стефан Цанев. Сред преводачите на проза изпъкват имената на Давид Бернщайн и Ивана Сръбкова. Поезията превежда Ондřej Заяц, който работи с издателството на Петър Щенгел.

Теми, тенденции и успехи на съвременната българска литература

Гостът Светлозар Желев сподели с аудиторията, че най-голямото име на съвременната българска литература е Георги Господинов, който е преведен на 30 езика, вкл. и на чешки. Друго популярно име е Милен Русков, автор на 4 романа и носител на Европейската награда за литература. Романът му „Захвърлен в природата“ е преведен на английски и унгарски език. Третото голямо име според Желев е Галин Никифоров. Той е получил всички известни български награди, но все още не е преведен. Желев обърна внимание и на силната женска проза, като спомена имената на Теодора Димова, Емилия Дворянова, Кристин Димитрова, Рене Карабаш, Елена Алексиева – носител на тазгодишната наградата за роман на годината на НДФ „13 века България“ за книгата „Свети Вълк“. Телевизионният водещ каза, че пре-

водите от български се подкрепят от Националния център на книгата към НДК и Фонд „Култура“ към Министерството на културата. Запозна присъстващите с каталозите, вкл. и на детски книги, които издава Националният център.

Според Светлозар Желев важна тенденция за българската литература е, че тя е твърде много насочена към историята. Той изброи три водещи периода от нашата история, които привличат писателите: величието на българската държава през Средновековието, времето на Османското владичество и национално-освободителните борби на българите, периодът на социализма. Спомена, че са издадени антологии на съвременната българска поезия на немски, гръцки и арабски и че поезията в България е на много високо ниво, следвана от разказите и романите. „Има прекрасни български книги. Сега благодарение на преводачите можем да се върнем към онези времена, в които българската литература е имала рецепция в Чехия“. Накрая Светлозар Желев благодари на Славянската библиотека и Българския културен институт за възможността срещата за съвременната българска литература да бъде осъществена в Народната библиотека в Прага.

Мария Захариева

Празник в чест на Светите братя Кирил и Методий

Срещата на студенти, преподаватели и ученици от Прага и Пловдив беше посветена на празника на Светите братя Кирил и Методий

На 7.05.2019 г. се проведе среща на студентите, преподавателите и преподавачите, посветена на празника на Светите братя Кирил и Методий. Събитието, организирано от д-р Таня Янкова, лектор по български език и литература в Карловия университет, се състоя в Националната библиотека Климентинум с подкрепата на Славянската библиотека и катедра „Южнославянски и балканистични изследвания“ към Карловия университет в Прага. Основен партньор на инициативата е списание „Българи“ с главен редактор г-жа Мария Захариева. След тържествените звуци на химна на Кирил и Методий гостите и участниците се насладиха на текста, чийто автор е Стоян Михайловски, в изпълнение на студента Томаш Михалек. С кратко приветствено слово д-р Ивана Сръбкова от Славянската библиотека се обърна към всички участници. Приветствени думи към всички участници отпрати проф. Хана Гладкова от Карловия университет. Повод за тази среща бе идеята за диалог между студенти, преподаватели, известни преводачи и ученици относно интересни и трудни места при превода от чешки на български и при създаване на собствени текстове, както и отчитането на резултатите от конкурса за превод и есе „България в дланта ми“, който се провежда традиционно и обединява усилията на ученици и студенти от Чехия и Словакия. Д-р Янкова говори за значението на

празника 24 май, за традициите за неговото честване в България, приветства присъстващите и представи гостите и участниците – преподаватели от Карловия университет – проф. Хана Гладкова, д-р Марцел Черни, д-р Божана Нишева; режисьорката Светлана Лазарова, поетесата Лидия Гълъбова, както и преподавателите от Пловдивския университет – заместник-декана на Филологическия факултет доц. Елена Гетова, д-р Катерина Томова, д-р Гинка Бакърджиева – бивш лектор по български език в Карловия университет. На срещата бяха поканени и ученици от БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага, които всяка

година участват в конкурса със свои съчинения и есета. Официалната част започна с обявяване на класирането от конкурса. За превод от български на чешки език беше отличена Маркета Хлебовска от Карловия университет; за превод от български на словашки език класирането е следното: 1. Патриция Черна, Мартина Дворжакова; 2. Людмила Славикова; 3. Вероника Пастелякова. Отличените за най-сполучливо есе са: Томаш Михалек, студент в Карловия университет, и учениците Михаела Бихариова, 9. клас, БСУ „Хр. Ботев“, Братислава; Бейза Хайридин, 9. клас, БСУ „Хр. Ботев“, Братислава; Борис Първанов, 6. клас, БСУ „Д-р П. Берон“, Прага.

Във втората част от срещата гостите споделиха мнения за резултати от своите научни търсения, за изкуството на превода, за трудностите, които срещат студентите, за предпочитанията им към текстовете за превод. Сред превежданите текстове са тези на Георги Господинов, Деян Енев, Здравка Евтимова, Мирослав Пенков, Любен Петков, Людмил Станев. В края на срещата д-р Катя Томова представи своя проект за двуезичен чешко-български речник на междуметията и междуметните думи чрез презентацията „Език и иконичност“.

Снежана Таскова

Д-р Таня Янкова и проф. Хана Гладкова

Снимки: архив на сдружение „Възраждане“

Какво е за мен България

Аз съм словачка, живея в Братислава. Нямам нищо общо с България, нямам български корени, освен това никога не съм посещавала тази страна. С нея ме свързва българското училище „Христо Ботев“ в гр. Братислава, в което уча от 3. клас. За мен България е едновременно далечна и непозната, близка и позната. С нея свързвам моите прекрасни учители и българския език. Най-добрите ми приятели са българи, които постоянно говорят за България. Родината им липсва, съчувствам им и също искам да отида там. Искам да продължа да се занимавам с български език, искам да се запозная със страната, която усещам като втора родина. Има моменти, в които си казвах, че аз съм словачка и трябва да се върна в словашко училище. Пробвах! Издържах много кратко време, защото словашките учители не

могат да се сравняват с българските учители. Всички в българското училище са по-мили, симпатични, приемат ни като свои деца. Ние тук сме едно семейство и благодарение на всички тях ми харесва българския народ и България. Познавам българските традиции, темперамента на българите и тяхната кухня. Ястията им са великолепни. Облизвам си пръстите като се сетя за вкусните сармички, супата топчета, цацата, мусаката и таратора. В училището правим прекрасни питки, които са украсени по различен начин. Аз израснах с българите в училището. Те са мои приятели, които уважавам и ценя. Благодарение на тях опитах българската кухня, запознах се с народната музика, започнах да играя народни танци. Осъзнавам, че българите са прекрасни хора, много гостоприемни и

сърдечни.

Като ученичка в българското училище, помня, че са ни посещавали важни гости. Ние организирахме тържества за тях и аз винаги съм се включвала на драго сърце. Обличам се в народна носия и така изглеждам като българка. Много ми харесват тези моменти. При всяко посещение се забавляваме. Радвам се, че съм имала възможността да науча български език. Много искам скоро да посетя България и да се запозная със страната отблизо. Убедена съм, че българите и страната им, която наричам моя втора родина, са прекрасни.

**Михаела Бихариова, 9. клас
1. място за есе в конкурса
„България в дланта ми“**

Ръководител: Йорданка Недялкова
Българско средно училище
„Христо Ботев“, град Братислава

Българското участие на Пражкото квадринале

Най-големият световен форум за сценография и театрална архитектура PQ 2019 се проведе в Прага от 6 до 16 юни. България беше представена с уникалния проект „Конгломерат“ - единна павилионна структура, изградена от хексагони, наподобяващи пчелна пита с интерактивни възможности. Чрез специални мобилни устройства посетителите имаха възможността да разгледат виртуална галерия в стените. Интерактивният павилион показва най-добрите нови визуални решения в шест различни жанра – куклен театър, драматичен театър, опера, кино, съвременен танц и перформативни изкуства. Иновативни пчелни глави, които посетителите слагаха като маски, имаха за цел да ги поканят на театрално представление, но не като зрители, а като част от постановката. През 10-те дни интересът беше постоянен и нестихващ, а отзивите, по думите на Огняна Серафимова, куратор и концепционалист на проекта – изключително положителни. „Конгломерат“ беше удостоен с

особено внимание и отлична оценка от представители на Великобритания, Япония, Канада, Израел, както и с покани за участие във форуми в тези страни.

Проектът беше включен в секция

на професионалистите „Страни и региони“ и е едно достойно представление на България на Пражкото квадринале.

Раиса Андонова-Щурм

Българският проект „Конгломерат“ на пражкото Квадринале

На български с чешки привкус

Няколко нови заглавия и премиери

Преди обаче да изброим конкретните имена, ето няколко цифри за чешката литература. Сподели ги с нас *Петър Билек*, който е сред уважаваните литературни критици и теоретици в страната. Та според въпросните цифри, в Чехия миналата година са излезли около 17 хил. заглавия от местни автори, като средният тираж е 500 екземпляра.

За по-добра представа, в България напоследък се появяват около 10-15 книги от чешки автори годишно. За среден тираж е трудно да се говори, тъй като българските издатели обикновено пазят за себе си тази информация. Но книгите могат да се видят в големите книжарници, частица чешка атмосфера се е пренесла там, което може само да ни радва... Нека обаче сме по-конкретни, ето кратък набор от чешките книги, за които става дума напоследък в родната ни.

„Чешки съновник“ – от Лудвик Вацулик в превод на Васил Самоковлиев. Това е един от важните чешки писатели от времето на дисидентството. Заради стила си на писане често е споменаван наред с Бохумил Храбал, Карел Пецка, Либуше Моникова. Смятан е за един вид духовен наследник на самия Франц Кафка. Специално „Чешки съновник“ излиза първо в Торонто, защото за тогавашните власти книгата е опасна. Представява нещо

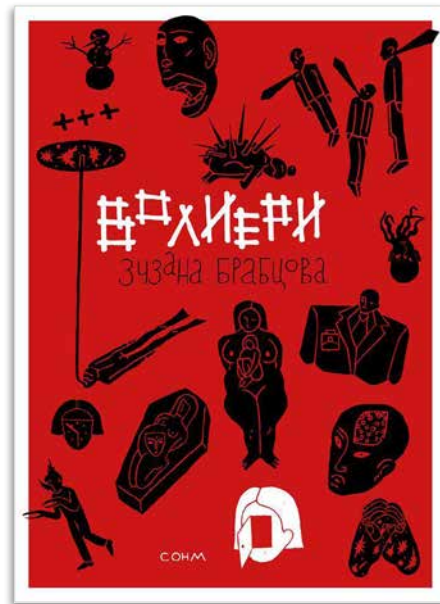
като дневник, в който реалността е описана едно към едно. Ценна е и си заслужава да бъде прочетена!

„Хотел „Авион“ – от Иржи Кратохвил в превод на Анжелина Пенчева. Обикновено за Кратохвил се казва, че твори в стила на постмодернизма – и наистина, книгите му са на крачка от съновидението, но изпълнени с много спомени, на ръба на гротеската. Авторът умее да приковава вниманието със силните си послания, героите му са ту феерични, ту дори еротични... „Хотел „Авион“ създава в средата на деветдесетте години, като в нея писателят засяга любимата си тема, търсенето на собствената иден-

тичност. Достатъчно е да я отворите и ще ви пренесе в друг свят...

„Волиери“ – от Зузана Брабцова в превод на Луиза Бусерска. Може да се каже, че съдбата на писателката е изцяло повлияна от комунистическия режим. Иначе темите ѝ са гранични, отвъд чертата на нормалността, там, където реалност и лудост се преплитат, за да се роди от тях една изкривена, но правдива в болката си картина. Зузана Брабцова създава и роман, посветен на любовта между жените, но точно „Волиери“ е по-скоро сблъсък със света, когато разбереш, че си сам... Скоро на български ще излезе още нещо нейно – „Тавани“.

„Към тъмнината“ – от Анна Болава в превод на Деница Проданова. Точно за типа писателки като Анна Болава говори Петър Билек, че създават феномен на пишещата жена в чешката литература. Защото такива авторки населяват книгите си със странни герои, които виждат живота различно. И написаното те хваща за гърлото, разтърсва те и те освобождава от много представи за живота. Всичко това важи в пълна сила за „Към тъмнината“, в която една веща билкарка ще научи последния си урок на този свят – светлината е онова, заради което живеем.

„Попитай татко“ – от Ян Балабан в превод на Красимир Проданов. Чешките земи не са имали такъв талант в последните няколко десетилетия, казва един най-добър приятел и съвременен редактор на Балабан – поетът Петър Хрушка. Факт е, че писането му се отличава от всичко друго, създавано напоследък в Чехия. „Попитай татко“ е лебедовата песен на Балабан – и поради това може би по-чиста, по-затрогваща, по-силна от всичко останало, което е създал.

Краткия обзор на новите преводи от чешки на български подготви Красимир Проданов

Снимки: архив

До Прага и обратно По пътя на Димитър Рохов

Димитър Рохов е личност, дълбоко свързана с историята на България, преди и по време на Балканската и световните войни. Роден е на 12 юни 1884 г. в град Сливен. Още като ученик е избран за главатар на първата чета „Сливенски юнак“ в края на 1902 г. След това е изпратен в Чехия да продължи образованието си. Завършва учителската гимнастическа и фехтовална школа на Тиршовия институт в Прага. Става треньор и състезател в представителния отбор на Прага при братския „Сокол“. Печели всички възможни купи при индивидуални и колективни игри с пушки, саби и марш. Димитър Рохов е последовател на Яне Сандански и Чудомир Кантарджиев. Участва в Балканската война и, по неговите думи, влиза първи като освободител в Струмица. Женен е за Щилияна Славова, мома от голям, богат и уважаван сливенски род. Има трима сина и една дъщеря. Димитър Рохов е дългогодишен учител, обичан и уважаван от учениците си. През 1984 г. в Сливен е създадено спортно училище на неговото име.

Семейството на Димитър Рохов. Майка му Иванка държи в скута си внука си (бъдещия писател Петър Рудар). Димитър е втори горе отляво.

По спомени на майка ми, образът, който е жив у най-близките му хора, се припокрива с този на общественика и учителя Рохов. Има светло излъчване, независимо от остротата на погледа, обаян в синьото на небето и морето, отразени дори в изкуственото му око. Рохов участва като командир на 13-та Кукушка дружина от Македоно-Одринското опълчение в боевете против турци, гърци и сърби. В битката при Султан Тепе е ранен и губи едното си око. Образ на човек силен, горд, бунтар, харамия, внушаващ доверие и респект у деца и внуци, у своите ученици. Човек, който прелива от желание да дава, а не да получава, и тялом, и духом.

В Прага усъвършенства Тиршовата система

Моят прадядо е един от многото наши сънародници, в чиято душа и сърце ведно с всичко българско живее и обичта към Чехия. Българското дружество „Юнак“ и чешкият „Сокол“ го изграждат като личност и формират възгледите му. Усвоява уменията в различните видове спорт в пражкия „Сокол“. През далечната 1903 година тогавашният секретар на дружеството „Юнак“ Димитър Панов съзира големите заложи на младия Димитър и му предлага да отиде да следва гимнастика в Стокхолм, Швеция. Той избира Прага, където има възможност да отиде заедно с учителката си Госпожа Лешникова. Двамата замина-

ват още същата година.

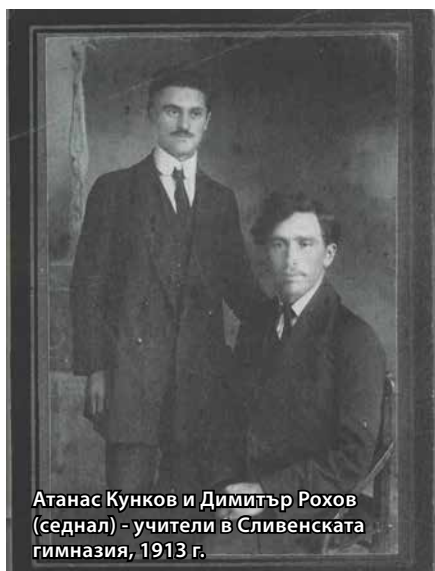
„В Прага бях приет в курсовете по гимнастика за учители и началници на Соколската организация. Бях единствен чужденец-българин. Лешникова не бе приета, понеже нямаше дамски отдел, а се допусна като слушателка. Завърших курса с много добър успех. Бях на голяма почест и уважение от почти всички преподаватели и курсисти - не затова, че бях българин, към които тогава чешкият народ имаше голяма симпатия, но за това, че бях ревностен, изпънителен и редовен в занятията. Бях на квартира във Винохрани, а курсът се занимаваше в „Мала Страна“. При ходене без трамвай се отиваше за 50 минути. И понеже занятията започваха сутринта в 5 часа, когато нямаше трамвай, то аз трябваше да бия табан цял час, понякога и повече, тъй като по пътя взимаха по един крайцер. Ако нямаше такъв, трябваше да минавам по каменния мост, където не се плащаше, но то значеше да ходя още час повече. И това ставаше почти винаги, с малки изключения, защото крайцер по-рядко се намираще в джоба ми. Първите часове се ръководеха от строго изискващия ръководител д-р Ваничек, който преподаваше бокс и батоми. Той винаги заемаше двата първи часа, като никога не закъсняваше и държеше много да не се отсъства от неговата лекция. Беше ми много тежко, но бях най-изправния и нямаш нито едно закъснение. Уредбата в курса бе отлична, а преподавателите едни от най-подготвените и високо интелигентни техници: д-р

Индра Ваничек (Индра Ваничек е един от основателите на първата чехословашка армия, б.а.), който беше началник на пражкия „Сокол“; Рудолф Билек - по висилка и успоредка; Кленка - на кон и др. След завършването на курса, по съвет на Индра Ваничек, се записах за член на пражкия „Сокол“ и посещавах игрите. При свободно време посещавах Виноградския, Смиховския и Малостранския „Сокол“ и по такъв начин аз се учех и добивах добри познания.

Трябваше да напусна Прага, поради липса на средства. Върнах се в Сливен, подготвен не само като гимнастик, но и като добър организатор и ръководител“ (Димитър Рохов - из „Живот за Отечеството“).

Димитър Рохов в Македоно-Одринското опълчение

Атанас Кунков и Димитър Рохов (седнал) - учители в Сливенската гимназия, 1913 г.

Опитът, добит по време на престоя му в Чехия, му помага при създаването на многобройните юнашки дружества на територията на България и Македония.

През 1907 г. Рохов има възможността да замине отново за Прага. В чешката столица се провежда Всеславянски юнашки събор. Поканени са и сливенски юнаци, сред които е и той. Остава по-дълго, за да усъвършенства Тиршовата система. (Комбинацията от упражнения на Мирослав Тирш е силно повлияна от древногръцкия „пентатлон“ (петобой) - бягане, скачане, хвърляне на копие, мятане на диск, бокс и борба.)

Неспокойният му дух го отвежда в Македония

Завръща се в България, специализи-

ра физическо възпитание и работи като учител. Една година по-късно става член на ВМРО и все по-често мисли за поробените братя, които живеят отвъд Рила.

Родолубието и непокорството са втъкани в характера на младия преподавател. На стената, в хола на сливенската къща, виси огромен портрет на Хаджи Димитър, а над него има препариран сокол - любимата му птица. Изграден монолитно с остър и силен удар на длетото, широко скроен, заплепен от подвизите на Хаджи Димитър, а по-късно на Яне Сандански, Чудомир Кантарджиев, на Пейо Яворов, Димитър Рохов не може да остане безпристрастен наблюдател на събитията. Неспокойният му дух го отвежда в Македония.

Кюстенджа - юнашко дружество. Главатар е Димитър Рохов - прав на третия ред в средата, с войнишка шапка

Заминава за Серес, където е посрещнат от Таската Серски, помощник на Яне Сандански. В същото време получава писмо от своя съгражданин Чудомир Кантарджиев. Той го кани в Драма. Там Рохов поставя основите на „Драмски юнак“.

В Драма се състои първата юнашка вечеринка. Организаторската дейност не остава незабелязана от властите. Рохов на няколко пъти е арестуван. Гърците правят опит за покушение. Тежката обстановка го принуждава да се завърне в България. Назначен е за учител в Стара Загора и е избран за главатар на тамошното дружество. След смъртта на баща си през същата година се връща като учител в Сливен - първо в девическата, а после и в мъжката гимназия.

Избухва Балканската война и Рохов се записва в чета N 54, под командата на войводите Жеков и Молеров в Струмишко.

Главатар на „Сливенски юнак“

След края на войната като главатар на „Сливенски юнак“ организира в дружеството стрелкови легион от 80 души, който провежда бойни стрелби под негово ръководство. Заминава за град Кюстенджа с мисията да образува „Кюстенджански юнак“ и да повдига духа на българите в този край.

През 1925 г. Сливен става център на Балканската юнашка област, която обхваща цяла Югоизточна България, а Димитър Рохов е избран за областен главатар.

По спомени на внука му Сергей,

моят пращядо води своя бележник със списък на юнаци и чети. Неговият юнашки, четнически и военен живот, заради който получава прозвището „Капитана“, се побира в два стиха на Яворов от „Хайдушки песни“:

*„Ден денувам - кѳтища потайни,
Нощ нощувам - пѳтища незнайни.
С враг врагувам - мяра според мяра,
С благ благувам - вяра зарад вяра.“*

Понесъл е не един житейски удар и то от най-болезнените, както в семейството, така и извън него,

Гимназисти от 11. клас на Сливенската мъжка гимназия носят на ръце своя учител Димитър Рохов

Прага, 1928 г. Честване на Луи Айер - основател на „Юнак“, Димитър Рохов - знаменосец (вдясно, в средата)

през последните години бялата му гъста като грива коса и лицето му загубват блясъка си, но осанката, походката е същата. Хората, които го поздравяват по улиците на Сливен и му се покланят, не могат да усетят мъката му. *„Ударен право в сърцето, (най-големият му син Николай, моят баща, последна година студент по право, е убит край град Княжевац, Сърбия, а единствената му дъщеря Стефана умира от туберкулоза) но все още преливащ от топли емоции, отзивчив, готов винаги да те приюти в прегръдките си, да те зарази и разтопи с огъня на силната си, топла обич“* (По спомени на неговата внучка Дора Рохова).

До самия край той остава верен не само на тъгите и възжеленията на своя народ, но и на другите народи. Превръща идеята за свобода, за свята и чиста република в свое верую. Обичан от своите близки, уважаван от съгражданите си, той остава докрай отдаден на народните дела, на учителската професия и учениците си. Неслучайно колегите му го наричат „патриарх на физкултурата“. Възпитава поколения българи в любов към спорта, който им помага както за физическото, така и за духовното израстване.

Диляна Анастасова

Юнашкото движение се заражда в България в края на 19 век с основната цел да възпитава юношите в патриотизъм и родолюбие. Породено от стремежа на българското учителство да развие модерното за 19 век образование, то иска да обедини идеите за универсалното възпитание на младежта и заветите на Васил Левски. Юнашките ценности са сбор от универсалните правила за хармонично развитие на човека, съчетани с българското родолюбие на Следосвобожденска България. Първите дружества са наречени „гимнастически“, но в тях освен гимнастика се играят колективни игри, елементи от лека атлетика, фехтовка и стрелба. Движението има свое знаме, на което е извезан девизът на младите спортисти и е изобразен атлет, хвърлящ стрела, а в краката му има лъв. Девизът на организацията е „Здрави и силни - дружно за Отечеството“. Дружеството е просъществувало 50 години, но за жалост през 1944 година е взето решение „да се разтури и слее със спортната федерация“.

Дружество „Сливенски юнак“ дава своя принос не само в спортния живот на града. Към него още през първите години на съществуването му възникват духов и струнен оркестър, а по-късно коледарски и църковен хор. В културния живот на град Сливен се вписва като организира утра и вечеринки, забави и градински увеселения. И това е един от начините за набавяне на средства за нормалното съществуване на юнашкото дружество и движение.

Чешката организация „Сокол“ е основана през 1862 от Мирослав Тириш и Индржих Фюгнер. Основните ѝ цели са да подобрява физическото развитие на личността, да се занимава с културна и обществена дейност, да възпитава в честност и народна, расова и религиозна търпимост, в любов към родината и уважение към духовното наследство на народа. Девизът на „соколите“ гласи: „Здрав дух в здраво тяло“, „В мислите ни е отечеството, а в ръцете ни силата“, „Да се каляваме“. Първата самостоятелна чехословашка държава е създадена през 1918 година с огромната помощ на чешките „соколи“. Организацията е забранена през 1956 година, дейността ѝ е възобновена през 1990 година.

Истината накриво

Лъжливите новини са част от всекидневието – но за мнозина представляват неопровержима истина

Случи се след случаен пост във фейсбук.

Един от виртуалните ми приятели там се чудеше как да различава фалшивите новини. И към него заваляха мнения... Интересно, но повечето хора ги оправдаваха. Твърдяха, че съдържат истина. И че всъщност другите медии – официалните, те са тези, които лъжат. Това ме накара да се замисля като журналист колко превратно се тълкува информацията в наше време. Призвана да разширява кръгозора ни, тя е използвана по всевъзможен начин. А бъде ли впрегната за определени интереси, става и опасна. Но нека всъщност се върнем малко назад във времето. За предшественик на така наречените фалшиви новини се смятат градските легенди. С други думи, това са най-различни – обикновено страшни истории, които винаги се споделят като преживени, но са просто непотвърдени легенди или пък откровени измислици. Зараждат се във времената, когато дори вестниците са били рядкост. После пък, с масовото им разпространение, идва ред на жълтата преса. Но нищо от всичко това не може да се сравни със същинския наплив на фалшиви новини, на който сме подложени в наше време. А целта им доста често е наистина притеснителна. *Използвайки сила-*

та на социалните мрежи, такъв тип информации по лесен начин те вкарват в заблуда по отношение на едно или друго. Самият механизъм на споделяне на информация е такъв, че те обгражда само с нещата, в които самият ти вярваш. Така непрекъснато се натъкваш на потвърждение на собствения си мироглед или опасения. Фалшивите новини разчитат и на още нещо – изключително важно. Тяхната основа е всъщност емоционалната зависимост. С други думи, те са най-успешни, когато подкачат по един или друг начин твоите възгледи

за живота и света изобщо. Ето и едновременно красноречиви потвърждения. *Една от най-преглежданите в интернет фалшиви новини от 2018-а е за Швеция.* Тя касае това, че там ще се изисква писмено съгласие за сексуален акт между интимни партньори. Всъщност става въпрос за недобронамерен превод на информацията, която на английски говори за *physical consent*, преиначено именно като писмено съгласие. Още по-надалеч отиват нещата със *злощастната Истанбулска конвенция*. В продължение на месеци тя е тълкувана и интерпретирана по всевъзможни начини с цел доказване именно на онова, което стои в основата на мирогледа на един или друг индивид.

Именно затова първият елемент, който подсказва, че една информация е с нееднозначно съдържание, е начинът, по който предизвиква емоциите ни. Самата дефиниция за информация изисква пред нас да се разкрива по същество какво се е случило на дадено място, как се е случило, кога се е случило... пък и причините да се стигне до него. *Смесването на информационни елементи с коментар, в който има осъждане, прогноза или олекотяване на информацията, означава, че някой някъде вече води борба за нашите емоции.* Спечели ли ги, ние ще

повярваме на написаното от него! Темите, с които може да се случи това, на практика са неизброими. Живеем в свят, който сякаш съществува благодарение на информацията. Тя наистина е основната стока в наше време. И онзи, който работи с нея, всъщност залага на едно много важно нещо... Той иска да получи вниманието ни безплатно, да впрегне силите ни, да оплете от емоциите удобен трон на своята кауза. И така да постигне целта си.

Фалшива новина всъщност е и онава, от която си патят и мнозина български пенсионери. Много години вече продължава т. нар. телефонен тероризъм срещу тях. С други думи, лъжливите обаждания, които докарват най-често възрастни хора до разорение и почти до инсулт. Случващото се с тях е перфектно описание на лъжливата информация. Някой печели вниманието и емоциите ти ударно, като те прави подвластен на страха. След това той разполага изцяло с твоите ресурси – ментални и материални.

А в крайна сметка всички сме хора... Всички се страхуваме от едно и също. Облечени в дрехата на информацията, страховете ни лесно се превръщат в механизъм за придобиване на други цели. Понякога са конкретно финансови – както в случая с пенсионерите, но друг път могат да бъдат политически, икономически, а сигурно и такива, които трудно се побират в главите ни.

Да се върна обаче на моя познат – един от коментарите в отговор на неговия въпрос гласеше, че всъщност официалните медии крият истината. Наред с емоциите, това е също често срещан мотив тогава, когато се създава фалшива новина. Идеята за заговор, който надхвърля нашите представи и ни превръща в жертви, върши чудесна работа за създателите на подобен тип интриги.

Може да направим дори едно сравнение – в 80-те примерно основните страхове бяха или от ядрена война, която неминуемо ще предизвикат американците, или от извънземни, макар че тук любопитството надделяваше над обикновения ужас... След това се появи кошмарът, наречен унищожение на света – едновременно заради Чернобил и

американските блокбастъри, които предлагат и до ден днешен разнообразни идеи в тази насока. Но всъщност масата страхове в нас се появи именно с превръщането на интернет и по-специално социалните мрежи в леснодостъпни. Тогава започна и едно своеобразно сегментиране на аудиторията, така че *страховете са не просто феномен, а и инструмент за разделяне на самите хора.*

Например всеизвестните правила на Европейския съюз... Според една откровено забавна фалшива новина чиновниците в Брюксел искат да въведат забрана за кривите банани и краставици. Има обаче и по-сериозни – например този, че страната ни плаща много по-голям членски внос, отколкото получава чрез различните

програми. Абсурдността на ситуацията с митовите около структурите на Европейския съюз доведе до това, че представителствата на Еврокомисията в Лондон или пък Братислава създадоха обширни списъци на заблудите, които често звучат като популярния български сайт НеНо-вините.

Истинската информация всъщност се познава изключително лесно. Едно от основните правила в журналистиката гласи, че всяко сведение трябва да е проверено. С други думи, да има цитирани поне два източника. Единият е този, от който е изтекла информацията, а другият – който я потвърждава. Проблемът е, че живеем във време, което е

безкрайно диференцирано и трудно успяваме да следим цялостния поток на информацията. А *точно непознатостта на детайлите е капанът, който често ни залагат.* И това, което е лесно и дори бързо, бива подменено с това, което ни се иска да бъде. Така вместо да разширява хоризонтите на собственото ни познание, информацията се превръща в градивна тухла на убедеността ни. *Искам да знам, но не за да разбера другия, а за да убедя себе си в своята собствена правота! Ето това е законът на потребителя на фалшивите новини.* Той се чувства уютно сред тях. На мястото си. Затова и – връщайки се към моята собствена фейсбук среда, онзи познат дълбокомислено заключа-

ваше, че фалшивите новини не са фалшиви. Че нарочно ги представят за такива, за да подменят миналото. Така ще излезе, че и Втора световна война не е имало, пенеше се въпросната персона. Изброяваше и други неща, но честно казано, това е един от начините да преборим социалните балони на невярното съдържание – като не го споделяме. Затова и сега ще замълча... а колкото до моя познат... признавам си, блокирах го! Защото в наше време да имаш достъп до по-малко информация – колкото и да е абсурдно, на моменти означава да знаеш повече.

**Размисли за фалшивите новини
от Красимир Проданов**

280 години от рождението на Софроний Врачански (1739–1813)

Софроний Врачански е един от последователите на Паисий Хилендарски, „събудили“ своите сънародници от петвековния духовен сън. Наречен от проф. Михаил Арnaudов „апостол на ранното Българско възрождане“; през целия си живот той се стреми към нравственото издигане на своя народ чрез просвещение и борба срещу невежеството и чуждата политическа власт.

Духовникът Софроний Врачански

„Аз грешний в человеце родих ся на село Котел от отца Владислава и от матери Мария и положили первое име мое Стойко“. Така започва своята автобиография бъдещият Врачански епископ, роден като Стойко Владиславов. Благодарение на нея, днес разполагаме с богата информация за неговия жизнен път и за епохата, в която живее.

Известно е, че средата, в която се ражда човек, има голямо значение за формирането му като личност. Младият Стойко Владиславов е роден в подбалканското селце Котел, което, благодарение на предприемчивостта на местното население в сферата на търговията, се разраства икономически от края на 17 в. Благодарение на заможните българи през 18 и 19 в. той се превръща във важен книжовен център. Неслучайно именно оттам произлизат редица възрожденци, които формират българския интелектуален и политически елит през 19 в.

Макар че е роден в заможно за времето си семейство (баща му е бил търговец на добитък), младият Стойко има тъжно детство – на 11 години остава пълен сирак и е отгледан от чичо си и стринка си. Той започва да учи в килийното училище чак на 9-годишна възраст. Но скоро килийното училище се оказва „тъсно“ за него – младият Софроний не се задоволява с получените в него знания.

През 1762 г. по настояване на котленци младият Стойко е ръкоположен за свещеник. През следващите години животът му обаче се превръща в низ от премеждия – завистта на другите свещеници, неприятното задължение, наложено му от гръцкия владика, да събира църковните глоби от населението; лишаването му за няколко години от парични приходи като свещеник от страна на

Софроний Врачански, портрет от 1812 г. Неизвестен, вероятно влашки автор

шуменския владика поради неуредени финансови сметки със сина му. Принуден е да напусне Котел през 1792 г. и известно време служи в карнобатските села, а през 1794 г. се заселва в търновското село Арбанаси при децата и внуците си. По това време младият свещеник има дъщеря Мария и син Цонко, от когото има два внука – Стойко (кръстен на него и приел по-късно името Стефан Богориди) и Атанас. Малко след това Стойко приема предложението на търновския митрополит Матей да стане епископ на Врачанската епархия. По това време тя е опустошена в резултат на поредната руско-турска война, животът там е твърде несигурен и тя не е била особено привлекателна за гръцкото духовенство. На 16 септември 1794 г. той е ръкоположен за епископ на Врачанската епархия и получава името Софроний Врачански. По неговите думи, там е посрещнат много радушно от местното население не само в качеството му на български духовник, който извършва литургиите на български език, но и защото е смятан за изключително образован човек. Животът му там обаче

съвсем не е лек и спокоен – епархията е обедняла, тамошните села са разорени поради непрекъснатите военни сблъсъци между султанските войски и Видинския паша-отцепник Осман Пазвантоглу, особено в периода 1796–1800 г. Софроний не само че не може да събере владишкия данък от населението във Врачанско и Плевенско, но заради нападенията на кърджалиите и разбунтували се войници, на няколко пъти е принуден да се крие в Арбанаси, Оряхово, Тетевен, Черепишкия манастир. В продължение на три години (1800–1803) той седи принудително във Видин поради обсадата на града от султанските войски. Едва през 1803 г. Софроний получава възможност да напусне епархията си и отново заминава за Влашко. Известно време пребивава в Крайова, а след това се установява в Букурещ, където остава да живее до края на живота си.

Книжовникът Софроний Врачански

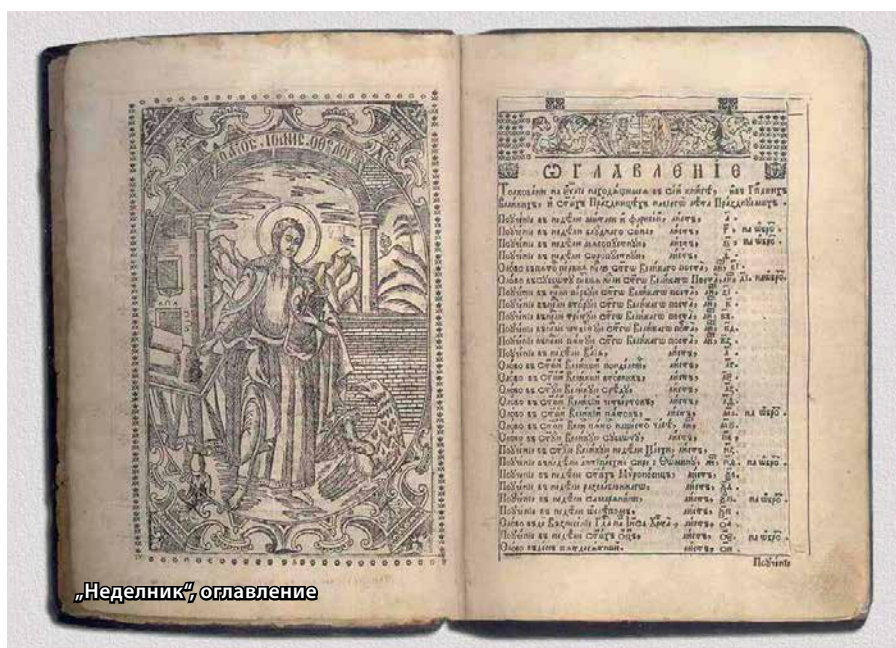
Въпреки изпълнения с премеждия и трудности живот, Софроний намира време и сили за книжовна дейност. Още докато живее в Котел, намира много гръцки книги и стари български ръкописи. През 1765 г. Софроний Врачански се запознава с Паисий Хилендарски в родния си град Котел и в ръцете му за пръв път попада „История славянобългарская“. Двата преписа, които той впоследствие прави, с основание го превръщат в продължител на делото на Хилендарския монах.

Известно време Софроний Врачански прекарва и в Света гора (1770–1775 г.), където има възможност да се докосне до книжовното богатство, съхраняващо се в Зографския и в Хилендарския манастир. Завръщайки се в българските земи, той се посвещава на просветна дейност, ставайки учител.

По време на принудителния си престой във Видин Софроний също се занимава с книжовна дейност. Освен с преписвателска дейност, характерна за средновековните книжовници и повечето негови съвременници, той започва да превежда книги или става автор на оригинални трудове. Софроний също като Паисий осъзнава голямата роля на българския език за запазване и поддържане на българското народностно самосъзнание. Българският духовник набляга на значението на езика за образованието, тъй като разбира колко е важно за българския народ. Той развива своите идеи в двата обемисти сборника, които написва във Видин. Първият сборник представлява своего рода помагало на свещениците за техните неделни и празнични проповеди. Във втория сборник Софроний подчертава значението на просветата и призовава сънародниците си да отворят светски училища по примера на западноевропейските народи.

Софроний Врачански – основоположник на новобългарската книжнина

В Букурещ той написва своята автобиография „Житие и страдания грешнаго Софрония“ (1804), която едва през 1861 г. е отпечатана във в-к „Дунавски лебед“ от Георги Раковски благодарение на неин препис, който получава от руския учен Виктор Григорович. Автобиографията на Софроний е не само описание на неговия живот и преживявания, но и ценен източник на информация за живота на българите в Османската империя през втората половина на 18 в. В жанрово отношение тя представлява нещо ново за онази далечна епоха, различно от средновековното житие. Това, което отличава Софроний от средновековните книжовници, е че говори подробно, откровено и неподправено за своя живот, даже рисува два свои автопортрета. В Букурещ той отпечатва и своето най-известно произведение „Неделник“ (1806). Книгата представлява сборник с нравствени и практични поучения, предназначени за всекидневието на обикновените хора, за тяхното просветно издигане, затова е написана на обикновен и достъпен език. С „Неделника“ се поставя на-

„Неделник“, оглавление

чалото на новобългарската печатна книга, която вече може да достигне до по-широк читателски кръг. Няколко години по-късно Софроний Врачански превежда труда на известния професор по теология от 17 в. Амвросий Марлиан „Гражданское позорище“. В него се изтъква какви качества трябва да притежава идеалният владетел, за да управлява мъдро една държава. Смята се, че по този начин той косвено посочва какви са недостатъците на турското държавно управление. Неслучайно Софроний Врачански е наричан първият български възрожденски писател. Той не само е автор на по-обемни литературни произведения, но става основоположник на нови литературни жанрове и прокара идеята за просветителските и патриотичните функции на литературата.

Политическа дейност на Софроний Врачански

Неговото родолюбие се проявява и в политическата сфера. След избухването на Първото сръбско въстание (1804-1813) по инициатива на Софроний няколко български влиятелни и заможни търговци от северозападните български земи заминават за Санкт Петербург, за да установят контакт с руските управляващи. Българското пратеничество връчва на руския външен министър писмо на Софроний Врачански, в което се подчертава, че българите възлагат на Ру-

сия големи надежди да поеме ролята на тяхна покровителка и да донесе освобождението им. Значението на тази инициатива е, че за пръв път се прави опит да се привлече Русия за българската национална кауза. Във Влашко Софроний Врачански успява да се срещне лично с един от руските генерали. Българските надежди се увеличават с избухването на поредната руско-турска война (1806-1812). Именно с помощта на Софроний руското военно командване изгражда разузнавателна мрежа в българските земи. Българският духовник даже отпечатва и разпространява две възвания до своите сънародници, с които ги призовава да оказват помощ на руските войски. Българската емиграция се заема с организирането на българска земска войска, чийто брой възлиза на 2000-2500 души. Тя се включва в редица сражения срещу турските войски. Тази руско-турска война обаче не донася българското освобождение. Въпреки това, от този момент нататък сред голяма част от българите все повече нараства убеждението, че само с помощта на руското оръжие ще възстаноят своята независимост. Софроний Врачански е канонизиран от Българската православна църква в края на 1964 г. Паметта му се чества на 11 март.

*Д-р Красимира Мархалева,
по материали от
Славянската библиотека*

40 врати към Бога

Необичаен манастир е скътан в Бургаската низина – на един хвърлей камък от големия град

Параклисът на апостолите Петър и Павел

Новият храм е строен през 80-те на миналия век

Обичай ни е да стигаме пеша до такива места, може би и заради навика, че в Чехия също вървим доста. Пък и според картата едва ли ще ни трябва повече от час. В България обаче туристически маршрути има само по най-оживените места – и главно в планините. Другаде се оправяш по своя собствен вътрешен компас. И според разположението на слънцето. Но нали сме на разходка, в нас е леко и весело. Подминаваме последните къщи на последния бургаски хълм и сподиряни от кучешки лай, се спускаме през нивята. Като се губи и последната пътечка, съзираме други двама пешеходци. Оказват се англичани, но знаят какво търсим. И когато най-накрая сме пред портите на манастира, си даваме сметка колко лесно е било. Но все едно някой е изпитвал вярата ни – че ще го намерим, че имаме истинско желание да сме тук! А вътре сякаш попадаме в приказка. Несъмнено е единствен у нас – покрай пътчето, което отвежда към главните сгради, е разположена дълга верига параклиси. Броим ги и се объркваме някъде към 30-ия. После прочитаме, че са 40.

Манастирът „Св. Богородица“ е известен от векове

Според преданието, едно време мо-

нахините давали подслон на душевно болни. Приютила го е една долчинка, а наоколо се издигат дървета. От едната страна са манастирските спални, за тях е залепена малка църква. На хълма обаче има значително по-голям храм – към него води стълбище, което завършва пред отворените двери. И тук вече започва пропитата от болка действителност... Както разбираме, свещеник идва само когато има ритуал или голям празник. Просто няма кой да се грижи за всичко, което изисква богослужението. Поклонници има – предимно от Бургас и близките населени места, на големи празници или по някакъв повод, но е очевидно, че издръжката на всичко това иска доста по-солиден поток

от средства. Иначе е хубаво – даже прекрасно!

Казват, че мястото е било свещено още за траките

На територията на манастира извира общо седем извора – според някои, лечебни. Само по параклисетата да тръгнете, и всичко във вас ще се смълчи от удивление. От светец на светец ще забравите за нещата, които ви измъчват или уморяват. Пространството наистина зарежда – с усамотеността си, пък и като дом на вярата. Един от моторите то да съществува, като че ли най-важният, е *майка Серафима*. Запознахме се с нея, когато отидохме за втори път до манастира. Тогава вече го намерих-

Като жива броеница са мъничките паракличета в манастира

©ще една врата към светостта

А извиращата вода, казват, е лечебна

ме лесно – беше малко след един от пороите, които създават много неприятности. Възрастната игуменка стоеше пред отворената врата на мъничката черква. Зарадва ни се, оплака се, че мнозина идват за кръщение или празник, а после бързо те забравят. После ни остави да постоим сами пред иконите.

Точно тя организира всичко покрай обновяването на манастира в края на 80-те и началото на 90-те години. Средства осигурява и от собствения си джоб. Когато се запознахме с нея, вече беше надхвърлила 80-те. Разчита предимно на хората – и вярва, че доброто и вярата трудно се затриват. Щом още византийците са строили тук в прослава на Господа, значи нещо ще остане и след нас, казва тя.

Колоритът на мястото си личи на всяка крачка

Монахиня, котки, кучета и кокошки

Оттук в манастира викат Бога

живеят дружно. Едно време имало и добитък. Но се вижда – навсякъде се вижда как грижите за обителта са малко. Кой ли очаква такова нещо от сама жена – при това на осемдесет и няколко! По-скоро на човек му става тъжно, че като липсват туристи или си встрани от маршрутите, които знаят всички, оцеляването се превръща в проблем.

За манастира излезе и книга

Последните години са белязани от опит да се запази паметта за безценния манастир. Излезе и книга, наречена „Аязмото“. Авторът, Вида Буковина, разкрива неща, които буквално хващат за гърлото... Като например заповедта на кмета на близкия днешен квартал на Бургас Меден Рудник – в нея той нарежда манастирът да бъде съборен. Годината е 1988-а. Тогава служителка в кметството подсказала как може да се преодолее проблемът. И доброволци се събират тайно нощем, изливайки на ръка плоча на метоха – така кметът вече няма право да събори построеното. Но тези истории са само брънки в многовековната история на това място. По-важното е, че там душата се успокоява. Ако имате път към Бургас, потърсете го на картата между Меден Рудник и Горно Езерово. До манастира „Света Богородица“ и седемте му извора се стига и с кола. Дано има кой да ви посрещне... Дано е отворена портата към Бога!

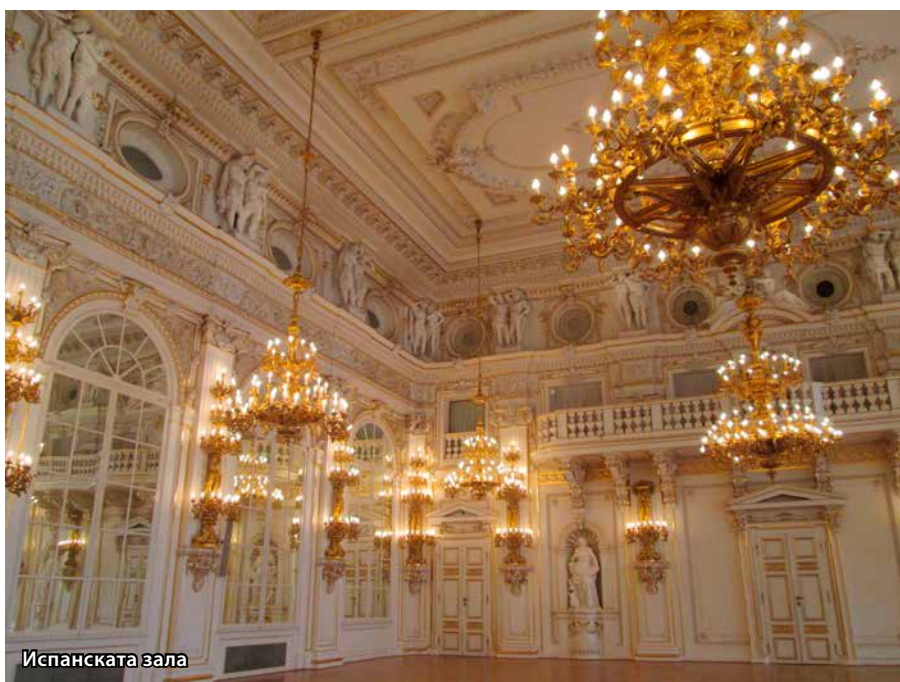
Зимнина за вечно гладните питомци на манастира

**За манастира разказа
Красимир Проданов**

Снимки: Деница Проданова

Новият кралски дворец – резиденцията на чешкия президент

На 11 май тази година залите на новия кралски дворец на Храдчани, които в момента служат за резиденция на президента на Чешката република, отново отвориха врати за посетители. Поводът беше стогодишният юбилей на канцеларията на президента. Посетителите имаха възможност да разгледат безплатно и Стария кралски дворец, катедралата Св. Вит, базиликата Св. Иржи, Рожмберския дворец, Златната уличка. Въпреки дъждовното време, през целия ден пред Новия кралски дворец имаше дълга опашка от желаещи да надникнат във великолепните зали и салони, обитавани някога от могъщата Хабсбургска династия, а от 1918 г. са официална резиденция на чехословакия / от 1993 г. - чешкия/ президент.

Испанската зала

Посетителите влизаха откъм западното крило през т. нар. „Порта на Матиас“, наречена на името на един от Хабсбургските владетели, император Матиас (1611–1619). Изкачвайки се по изящно украсеното и покрито с червен килим стълбище, най-напред те се озоваха в т. нар. **Ротмайерова зала**, която със своите експозиции напомня времето на Първата чехословакия република. Освен мраморния бюст-паметник на нейния първи президент Томаш Гарик Масарик (1918–1935), в нея бяха изложени: най-високото чешко държавно отличие, Ордена „Белия лъв“, държавният печат и оригиналът на първата конституция на новосъздадената Чехословакия република (1920 г.). По протежението на „широкия коридор“, намиращ се в централното крило, беше подредена богата експозиция фотографии, отразяващи официалните посещения

на държавници от цял свят в Чешката република, както и визитите на чешките президенти в чужбина през последните 30 години. Великолепните зали на двореца в южното крило ни отвеждат още по-назад във времето, когато тук са пребивавали за по-кратък или по-дълъг период представителите на могъщата Хабсбургска династия, която управлява чешките земи в продължение на няколко века (между 1526 и 1918 г.). След като в резултат на голям пожар през 1541 г. голяма част от сградите в *Malá strana* и *Hradčany* изгарят, Хабсбургските владетели започват строеж на нов дворец, разположен западно от стария. Строителните работи са особено интензивни при император Рудолф II (1576–1611), известен почитател и патрон на изкуствата, който превръща Пражкия замък в своя постоянна резиденция. В южно-

то крило са се намирали личните му покои, а в северното крило и до днес се помещават две от най-известните зали на Новия дворец.

Испанската зала, построена в периода 1602–1606, е разположена точно над конюшната с испанските му коне (оттам и името ѝ). Тя е най-голямата представителна зала в двореца, за което „говорят“ внушителните ѝ размери (дълга 47 м, широка 24 м, висока 13 м). Украсена е с богати гипсови орнаменти. Картинната галерия (дълга 47 м и широка 10 м) първоначално е била известна с името „Испанската зала“, а впоследствие е наречена **Галерията на Рудолф**. Тя е построена в самия край на 16 в. и е била предназначена за богатата колекция от произведения на изкуството на император Рудолф. В деня на отворените врати в нея на дълги маси бяха подредени изящни сервизи, използвани за официални обеда. Историята на Новия дворец има драматична съдба през първата половина на 17 в. През 1612 г. наследникът на Рудолф II, неговият по-млад брат Матиас, премества императорската резиденция във Виена. Няколко години по-късно, по време на Тридесетгодишната война (1618–1648) дворцовият комплекс е окупиран и плякосан от саксонски и шведски войски, които отнасят със себе си голяма част от колекцията на Рудолф II. През втората половина на века е възстановена картинната галерия. Великолепните зали на двореца отново стават място за балове и тържествени приеми, особено по време на пребиваването на император Леополд I и съпругата му в Прага през 1679–1680 г. През 18 в. дворецът става официално място за коронации на Хабсбург-

ските императори за чешки крале. През 1725 г. тук е коронясан императорът на Свещената Римска империя Карл VI, бащата на императрица Мария Терезия (1740–1780). Именно при нейното управление е извършена последната голяма реконструкция на двореца след като през 40-те години, по време на войната за австрийското наследство, Прага е окупирана от френски, саксонски и пруски войски. През 1753–1775 г. интериорът на южното, централното и западното крило е променен в стил рококо. Придворният архитект Николо Пачаси свързва старата и новата част на двореца, който се превръща в представителна императорска резиденция.

За великолепието и блясъка на епохата на Хабсбургите „говорят“ редицата богато обзаведени и украсени зали, които посетителите имаха възможност да разгледат и да снимат. От т. нар. **Преддверие** (т. нар. „Детски салон“) се влиза в **Тронната зала**, в която понастоящем се провеждат официални церемонии. Стените ѝ са облепени с тапети от коприна. На централно място на една от стените е поставена картина, изобразяваща коронацията на император Фердинанд V (1836). Три огромни кристални полилеи, персийски килими и мраморни масички допълват разкошно обзаведения интериор. **Брожиковият салон** е наречен на името на известния чешки художник Вацлав Брожик. **Хабсбург-**

Галерията на Рудолф

ският салон е единственият запазен в автентичния си вид от последната голяма реконструкция през 18 в. От стените му „гледат“ портретите на императрица Мария Терезия, изобразена като чешка кралица с короната на Св. Вацлав, на нейния съпруг Франц Щефан Лотарингски, на най-големия им син и наследник Йозеф II и на други членове на многобройното ѝ семейство. Следват **Стъкленият салон; Малкият салон, Огледалният салон**, служещ за официални обеда и вечери, чиито стени са украсени с огледала; **Салонът с камината** с необарокова позлатена

украса; **Музикалният салон** със своите брюкселски гоблени и с богатата гипсова украса на тавана. През 19 в. значението на кралския комплекс значително намалява. Император Фердинанд V е последният Хабсбургски владетел, който е коронясан за чешки крал. Самият той идва да живее в Пражкия замък след абдикацията си през 1848 г. В края на 60-те години на века „Испанската зала“ и „Галерията на Рудолф“ са реконструирани като част от големите приготовления за предстоящата коронация на император Франц Йозеф I за чешки крал, която така и не се състои.

След създаването на Чехословакия през 1918 г. Пражкия замък става резиденция на чехословакия президент. Промените и реконструкциите, които протичат през 20-30-те години на миналия век, главно в интериора на някои от представителните зали, са дело на архитектите Йосип Плечник (по произход словенец), Ото Ротмайер, Карел Фиала и Павел Янак.

По време на Протектората (1939–1945) и особено през пролетта на 1945 г. Пражкия замък за щастие остава незасегнат. Той отново става седалище на държавния глава на страната. През 1958 г. дворецовият комплекс е обявен за паметник на културата.

Тронната зала

Д-р Красимира Мархалева

Снимки: Д-р Красимира Мархалева

Световноизвестната българска оперна певица Соня Йончева

спечели наградата на читателите на International Opera Awards в съревнование с още 7 оперни звезди. Призът ѝ бе връчен на тържествена церемония в Лондон в края на април.

От юни до края на септември жители и гости на Париж ще се любуват на арт-инсталацията „Българските букви“, която представя седемте букви от българската азбука без графичен еквивалент в латинската и гръцката азбука - Б, Ж, З, Ц, Ч, Щ, Ъ. Те са изработени като пейки от екип на фондацията „Прочети София“. Към всяка пейка има стихове на български с превод на френски на съвременни български поети. Инициатор на проекта „Българските букви“ във Франция е Десислава Бинева, директор на Българския културен институт в Париж.

Международният музикален фестивал „Варненско лято“ - най-старият фестивал в България и един от най-старите в Европа, е сред 24-те

лауреати, които участват в конкурса за наградите EFFE 2019-2020, обявиха от Европейската асоциация на фестивалите (EFA) и международното жури на EFFE под председателството на сър Джонатан Милс, съобщи БНР. Победителите ще бъдат

Накратко

представени по време на церемония в Центъра за изящни изкуства „Бозар“ в Брюксел на 26 септември 2019 г.

Доц. Станимир Сираков от УМБАЛ „Св. Иван Рилски“ има европейска диплома по неврорентгенология, която се присъжда от новосформирания Борд по невроинтервенции, съобщи от пресцентъра на лечебното заведение. Лекарят

направи уникална операция на мозъка на 10-годишно момиченце през артерия на крака му и има извършени общо 17 операции на артериовенозни малформации.

Румънският парламент обяви 24 май за Ден на българския език в Румъния. Заслугата за това е на банатските българи. Първото честване на Деня на българския език в Румъния съвпада с отбелязването на 150-годишнината от създаването на банатския български правопис от учителя Йозо Рил.

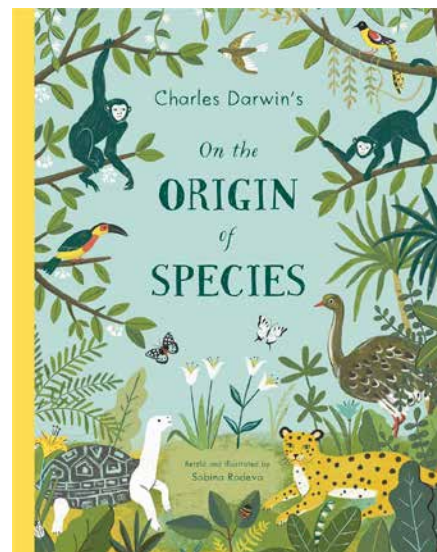
Французинът Жером Ферари е носител на първата Европейска литературна награда „Димитър Димов“ с романа си „Проповед за падането на Рим“, за който писателят е отличен и с „Гонкур“ през 2012 г. Европейска литературна награда „Димитър Димов“ е учредена под патронажа на кмета на Община Варна Иван Портних по повод 110 години от рождението на големия български писател.

Швейцария отвори трудовия си пазар за българите и румънците от 1 юни 2019 г. Те вече имат пълна

свобода на придвижване, работа и установяване в Швейцария.

България произвежда най-добрия по качество шафран в световен мащаб. Това показват лабораторните анализи от Швеция, Англия, Франция и Германия, каза Хасан Тахиров, председател на Националната асоциация на производителите на шафран и биологични шафранови продукти, цитиран от dnes.bg. Лидери в производството на подправката са Иран, Италия, Испания и Гърция, а България вече се нарежда на 5-то място.

Българката Сабина Радева стана известна на британския книжен пазар с адаптация на Дарвиновата теория за деца. Книгата ѝ On the Origin of Species („Произход на видовете“) е бестселър в британския Amazon и вече е преведена

на 17 езика. Сабина Радева живее в Оксфорд. Тя има две магистратури - по илюстрация и по молекулярна биология. Радева получава финансова помощ в краудфъндинг платформата Kickstarter, тъй като я подкрепят 1399 души.

CNN нареди българската попара сред най-екзотичните закуски в света. В статия за кулинария Каси Барбър я слага в компанията на тунизийската супа от леблебия, украинските сирники, японския омлет тамагояки и етиопското дженфо.

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кш. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 2201279334/2010 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

За контакти:
o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu
Facebook: Bulgari Vazraždane

Българи брой 2/2019

Издател:
Гражданско сдружение „Възраждане“,
„Воцелова“ 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република:
E 13282

Главен редактор:
Мария Захаријева

Редакционен екип:
д-р Красимира Мархолева, Красимир Проданов

Сътрудници:
Снежана Таскова, Пламен Тотев, д-р Таня Янкова, Стефан Кисьов, Даниела Горчева, Татяна Борисова, Минка Атанасова, Борислав Гърдев, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Луиза Станева, Здравка Славова, Красимир Проданов, Деница Проданова, д-р Десислава Вилимовска, Бойка Асиова, Петя Константинова, Сирма Зидаро-Коунова, доц. Стефан Дечев, Евгения Бернщайн, Дилана Анастасова

Дизайн: Владислав Цонев

Година 18, брой 2/2019

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: TISKAP s.r.o.
Дадено за печат: 21. 6. 2019

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 2/2019

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XVIII
Periodicita: 6

Náklad: 600 výtisků
Místo vydávání: Praha
Číslo vydání: 2/2019
Den vydání: 28. 6. 2019

Evidenční číslo: MK ČR 13282
Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229

„Българи“, списание за българите в Чехия

„Възраждане“ „Българи“ Абонамент Фото галерия Връзки

Архивни броеве

- 2005 година
- 2006 година
- 2007 година
- 2008 година
- 2009 година
- 2010 година
- 2011 година
- 2012 година
- 2013 година
- 2014 година
- 2015 година

„Българи“ 2015, брой 1
„Българи“ 2015, брой 2
„Българи“ 2015, брой 3
„Българи“ 2015, брой 4
„Българи“ 2015, брой 5-6

Списание „Българи“ 2015, брой 5-6

Разгледай списанието по рубрики - Съдържание:

Българската общност

- Музикален празник в Руполфиним
- Срещи с Елена Раличева | Коледа в Неделното училище в Бърно
- Коледа в училище „Възраждане“
- VII-Вълшебна Коледа в училище
- Адаптивен концерт в зала „Мартин“
- „Съединението прави силата“
- Симеон Симеоно – един достоен българин
- Ансамбъл „Пирин“

Годишнини

- Връщането на Южна Добруджа на България
- Георги Косишевска
- Забравеният полет на българските прависти

Пътушествия и разходки

- Разходка в парка Прухонице
- Музеят за история на изкуството във Виена
- Киото – културната столица на Япония
- Хирошима – градът-феникс

Култура

- Асен Блатени: Аз съм един щастлив човек!
- Писмо до Юнеско от Прага
- Стойка Мутафова
- Прозорци към душата на художничката Мила Милчева
- Български работи
- Христина Мирчева – поезия
- Фолклорът е във всеки българин
- Чудеса без начало и без край
- Софийският международен конкурс „Лирични гласове“
- За един неосакван въпрос
- Пловдив – европейска столица на културата 2019 г.

Българо-чешки връзки

- Как се пише и превежда постмодерен роман

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

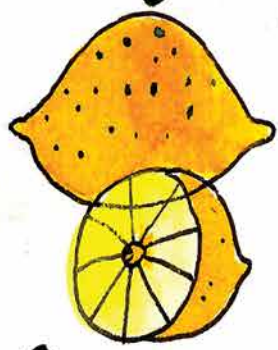
БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

БСОУ „Д-р Петър Берон“

НАЧАЛО НОВИНИ ПРИЕМ ИСТОРИЯ ГАЛЕРИЯ ЗА УЧИЛИЩЕТО КОНТАКТИ ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

www.bgschool.eu

Homemade Lemonade

2 лимона

+

1 л H₂O

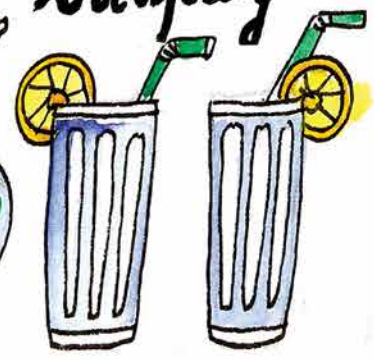
+

2 ложки

3-4 листа мента

домашна лимонада

